Tartalomjegyzék:

Tartalomjegyzék: 1
Bevezetés 2
Letöltés, Telepítés 5
Szöveg- és képmező kezelése 7
Szöveg beszúrás 8
Kép beszúrás 13
Szöveg a kép körül 15
Színkezelés 17
Alakzatok, terelő vonalak, táblázat 21
Alakzatok 22
Terelő vonalak 25
Táblázat 27
Szintek a Scribusban 28
Rétegek 30
Stílusok 33
Karakterstílus 34
Bekezdés stílus 35
Vonalstílus 36
Mesteroldal, sablonkészítés 37
Vezető vonalak 41
Grafikai lehetőségek 44
Gyűjtőalbum 48
Publikálás PDF-ben 50
Exportálás PDF-be 52
Tanmenet 57
Feladtat gyűjtemény 59
Összegzés 63
Felhasznált irodalom 64

Bevezetés

A szakdolgozatomat mindenképpen egy nyílt forráskódú, ingyenes alkalmazásról akartam írni. A drága kereskedelmi szoftvereknek ma már szinte minden területen van alternatívája.

Véleményem szerint a magyarországi átlag polgár nem tudja, vagy nem akarja megfizetni e szoftverek kereskedelmi változatait, ezért kalóz másolatokat használ. Ehhez a tendenciához jelentősen hozzájárulunk mi pedagógusok is, mivel az iskolák ingyen kapják ezeket, ezért nem kínálunk alternatívákat a diákjainknak. Az iskolánk tíz számítógépes terme közül kilencben csak Windows operációs rendszeren folyik az oktatás. 19 éve tanítok, 8. éve már csak informatikát. 4 éve telepítettem az általam használt tantermemben először Linux operációs rendszert, azóta a Windows mellett Linuxon is tanítok, főleg az OKJ-s csoportoknak és az informatika szakmacsoportba tanuló középiskolásoknak. Régiónkban egyedül munkahelyemen lehetséges az ECDL bizonyítvány megszerzése teljesen szabad szoftveres környezetben.

Mint az előzőekből kiderült, elkötelezett híve vagyok a szabad szoftvereknek. Ilyen az operációs rendszerek közül a Linux (Egyik legnépszerűbb, legjobban fordított és támogatott disztribúció[1] napjainkban az Ubuntu). Irodai alkalmazások közül az Open Office, grafikai programok közül a Gimp, Inkscape, webes kliensek közül a Mozilla Firefox, FileZilla vagy a Thunderbird. Ezekről a szoftverekről többé-kevésbé bőséges leírás, kézikönyv, multimédiás oktatóanyag áll rendelkezésre magyar nyelven is. A Scribus[2] kiadványszerkesztőről alig-alig találni valamit magyarul, ezért választottam szakdolgozatom témájául.

Fontosnak tartom, hogy a megalkotott szellemi termékek minél szélesebb körben terjedhessenek, ezért nem volt kérdés számomra a

1 Olyan összeállítás, mely egy felhasználásra kész GNU/Linux alapú operációs rendszert, és ahhoz tartozó, válogatott programokat tartalmaz.
[2] Latin szó, jelentése írnok.

felület: weblapot készítek oktató videókkal. A web tárhelyet az ELTE biztosította, a domain[3] ingyenes. Az oktató anyag a http://scribus-hu.co.cc címen érhető el, illetve a http://botos.web.elte.hu/scribus/ címen. A szöveg, kép, videó tartalmak kezelésére szükségem volt egy tartalomkezelő rendszerre (CMS[4]) ami leveszi a HTML[5], CSS[6] kódolás fáradságát a vállamról (Bár megjegyzem, ez egyik kedvenc informatikai területem). A döntés gyorsan megszületett: Drupal[7]. Sok-sok érvet fel lehet hozni mellette és persze más CMS rendszerek mellett is. A drupal alapú honlapot tart fenn a jelenlegi magyar EU elnökség, az előző belga EU elnökség, az Amerikai Egyesült Államok Fehér Háza, a Greenpeace és még sokan mások a világban. A képernyő tevékenységek felvételéhez több programot kipróbáltam, de végül az ingyenes a Wink nevű program mellett döntöttem. Platformfüggetlen, ingyenes, kicsi az erőforrás igénye és jó minőségű Flash videót készít. A képernyő képeket, illetve videókat Windows operációs rendszer alá telepített programról rögzítettem. Tettem mindezt azért, hogy Linuxot nem használó diákok, tanárok, felhasználók is merjék kipróbálni. Akik pedig már otthonosan mozognak, a Linuxban őket nem igen fogja zavarni a Windows felülete. Ezen kívül a dolgozatom elkészítéséhez néhány más programot is használtam: MS Word 2003, OpenOffice Writer szövegszerkesztőt, Gimp képszerkesztőt és phpDesigner fejlesztői környezetet.

A szakdolgozatom témája tehát a Scribus, ami egy nyílt forráskódú WYSIWYG grafikus felületű kiadványszerkesztő program (DTP[8]). Eredetileg Linuxra fejlesztették, de ma már létezik Windows és Mac Os X rendszerekre is telepíthető változat. Könnyű a használata, de a professzionális funkciók sem hiányoznak belőle.

---

[3] Itt egy számítógép egyedi neve az interneten, melyeket a nehezen megjegyezhető IP-címek helyett használhatunk.
[4] Content Management System (tartalomkezelő rendszer), az informatikában a nem strukturált információk hosszabb ideig történő megőrzésére, tárolására és kezelésére szolgáló rendszer.
5 HyperText Markup Language=hiperszöveges jelölőnyelv, egy leíró nyelv, melyet weboldalak készítéséhez fejlesztettek ki.
[6] Cascading Style Sheets a számítástechnikában egy stílusleíró nyelv,
[7] Platform független tartalomkezelő rendszer GPL licensz alatt kiadva (http://drupal.org/)
[8] Desktop Publishing - asztali kiadványszerkesztés

A Scribus ismeri a legtöbb grafikai formátumot. Programozható (makrózható) Python[9] nyelven. Az újabb verziók már magyar kezelőfelülettel és magyar elválasztás modullal is rendelkeznek. Sajnos a súgó még nem érhető el magyarul. A program méltó versenytársa az Adobe PageMaker, QarkXpress, Adobe InDesign kereskedelmi programoknak, és velük ellentétben minden platformon ingyenes.

Alkalmas könyvek, magazinok, újságok, hírlevelek, brosúrák poszterek, naptárak, etikettek, névjegykártyák és más kiadványok tervezésére. Kiváló minőségű – nyomdakész – PDF[10] dokumentumokat, interaktív űrlapokat készíthetünk vele.

[9] Magas szintű programozási nyelv
[10] Portable Document Format (hordozható dokumentum formátum) az Adobe Systems által kifejlesztett bináris fájlformátum.

Letöltés, Telepítés

A Scribus ingyenes szoftver. Az aktuális legújabb verzió http://sourceforge.net/projects/scribus/files/ weblapon érhető el. Jelenleg az utolsó stabil verzió a 1.3.3.14. A fejlesztők az 1.4 – remélhetőleg – stabil változatot 2011 első félévére ígérik, ezért a képernyőképeket a jelenleg elérhető legújabb 1.3.9svn fejlesztői változatból vettem. Ennek a verziónak a fordítása is majdnem 100%-os. Sajnos időnként fel fognak tűnni részben angol nyelvű párbeszédpanelek.

Windows alatt a Scribus telepítése előtt érdemes feltelepíteni Ghostscript[11] fordítót. Ha nem telepítettük előre a Scribus telepítésének befejezésekor figyelmeztetni fog a hiányára.

Ingyenesen letölthető a mindenkori legfrissebb verzió a http://sourceforge.net/projects/ghostscript/files/GPL%20Ghostscript/ címről.

Linux operációs rendszer alatt kicsit egyszerűbb a dolgunk. A csomagkezelőben kijelöljük a Scribust telepítésre, majd telepítjük. A Ghostscript a különböző Linux disztribúciókon általában megtalálható, mert az ingyenes PDF megjelenítők, szerkesztők ezt használják. Ha mégsem: a csomagkezelő kijelöli telepítésre a Scribusszal együtt csak nyugtáznunk kell.

A telepítés befejeztével elindul a program. Ekkor el kell döntenünk a dokumentumunk néhány alapvető beállítását.

[11] Ingyenes postscript fordító. A postscript egy többé-kevésbé platform független lapleíró nyelv.

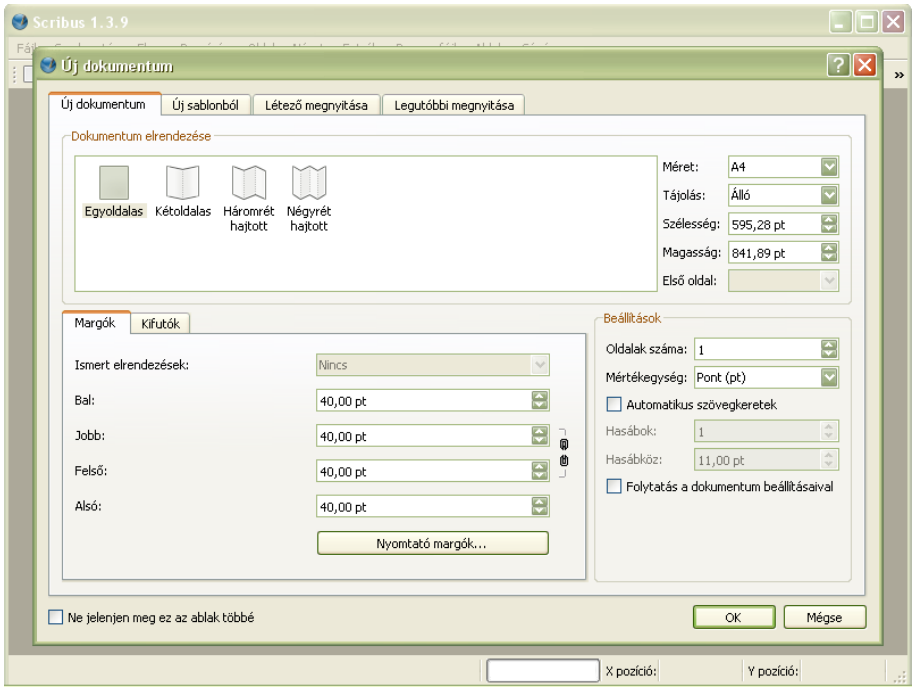

A program felajánl egy üres dokumentumot, melyre ha OK-t nyomunk a szövegszerkesztőkhöz hasonlatos – alapértelmezetten álló A4 formátumú- lappal fog elindulni.

Szöveg- és képmező kezelése

A kiadványszerkesztők a szövegszerkesztőktől eltérően nem a teljes dokumentumot töltik ki szöveggel, képpel, táblázattal. Az üres felületen mi dönthetjük el, hová milyen objektum kerüljön, vagy egy-egy terület maradjon-e szabadon. Kezdetben minden üres. Meg kell határoznunk mely területeket, fogjuk szöveggel, képpel, grafikával kitölteni. A vektorgrafikán kívül minden más objektumnak helyőrzőt (szövegdobozt, képdobozt) kell felhelyezni az üres dokumentumra.

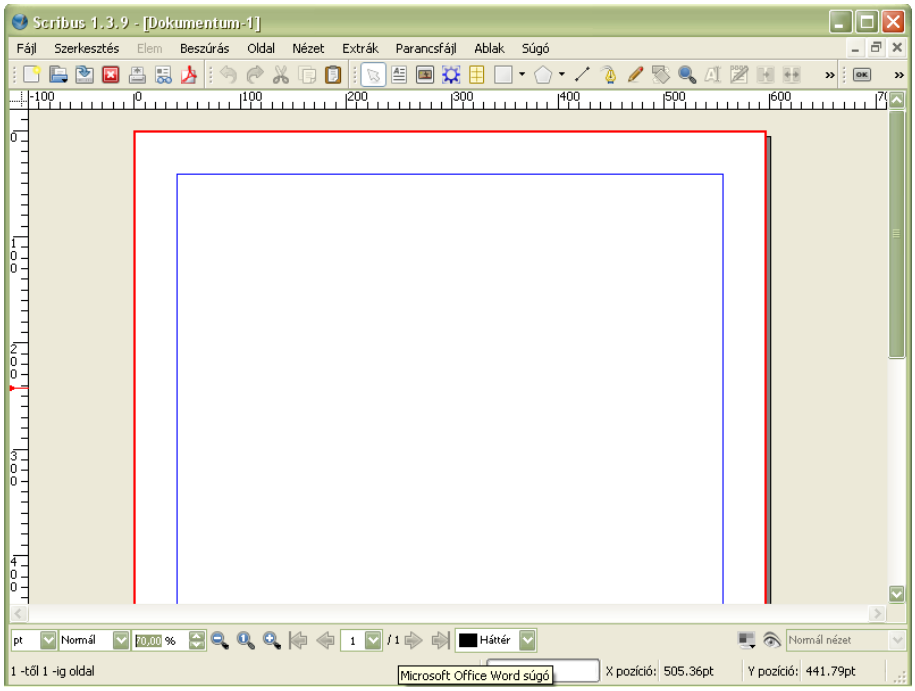

A lapon be vannak jelölve az alapértelmezett margók. De ennek ellenére lapszélig írhatunk, vagy helyezhetünk el képeket saját felelősségünkre. Tisztában kell lenni a nyomtatónk képességével, illetve ha nyomdába adjuk a dokumentumot: a vágási veszteséggel. Képeket szokás „kifutóra” is helyezni, ami azt jelenti, hogy a kép széle le lesz vágva a nyomdában.

Szöveg beszúrás

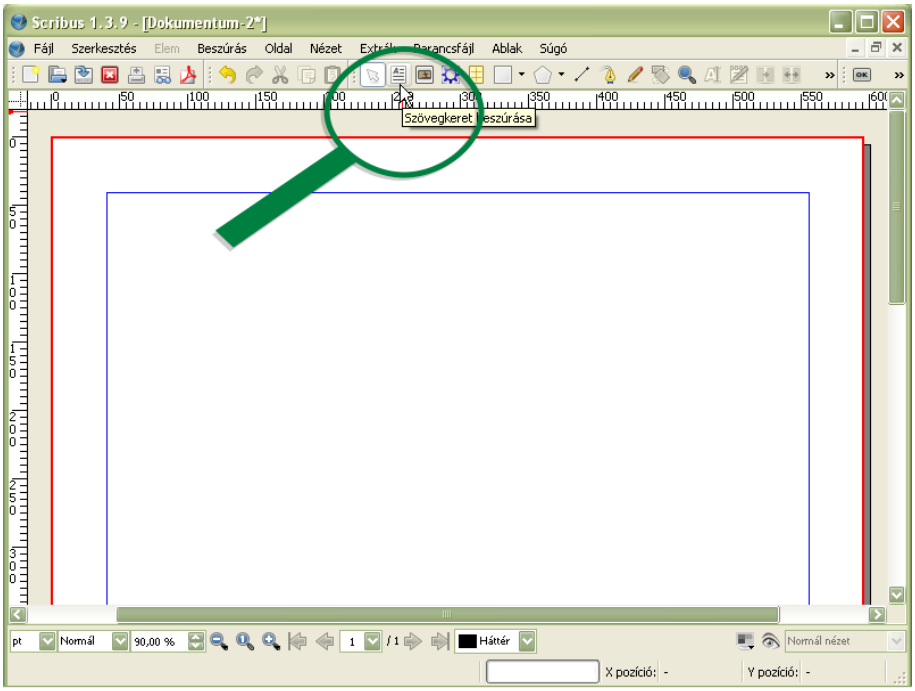

A helyőrző felhelyezéséhez az eszköztár *Szövegkeret beszúrása* gombjára kell kattintani.

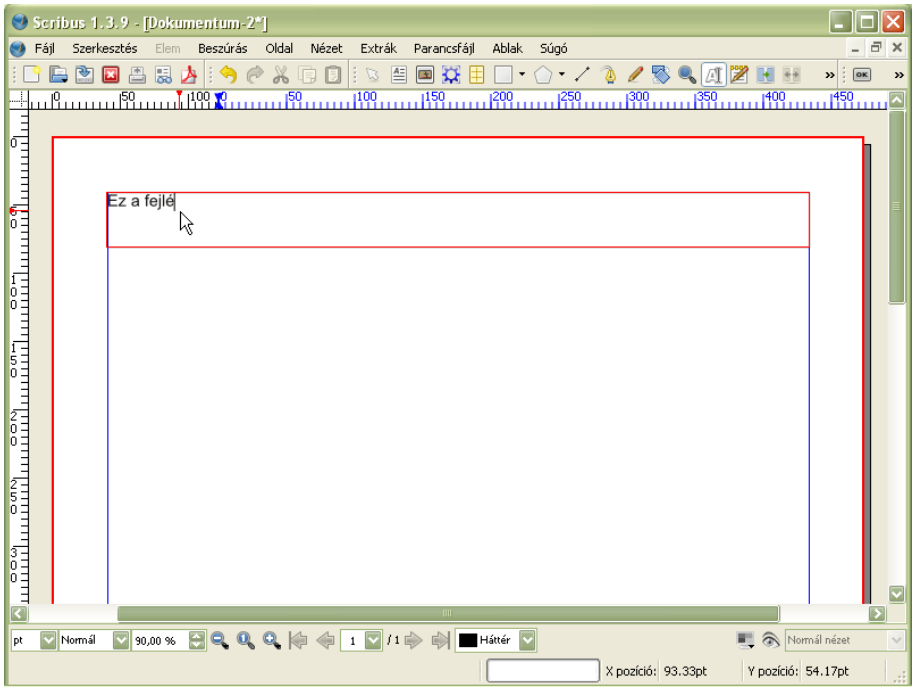

Az egér vonszolásával kijelölünk két átlós sarkot. Ahhoz hogy beleírjunk a szövegdobozba elég duplán belekattintani. Ha a teljes szövegdoboz ki van jelölve, formázhatjuk a tartalmát. A szövegdoboz

kijelölésekor, szélein és sarkain megjelennek a méretező pontok. Szöveget csak akkor jelölünk ki, ha a szövegdobozon belül meg akarjuk különböztetni, ki akarjuk emelni.

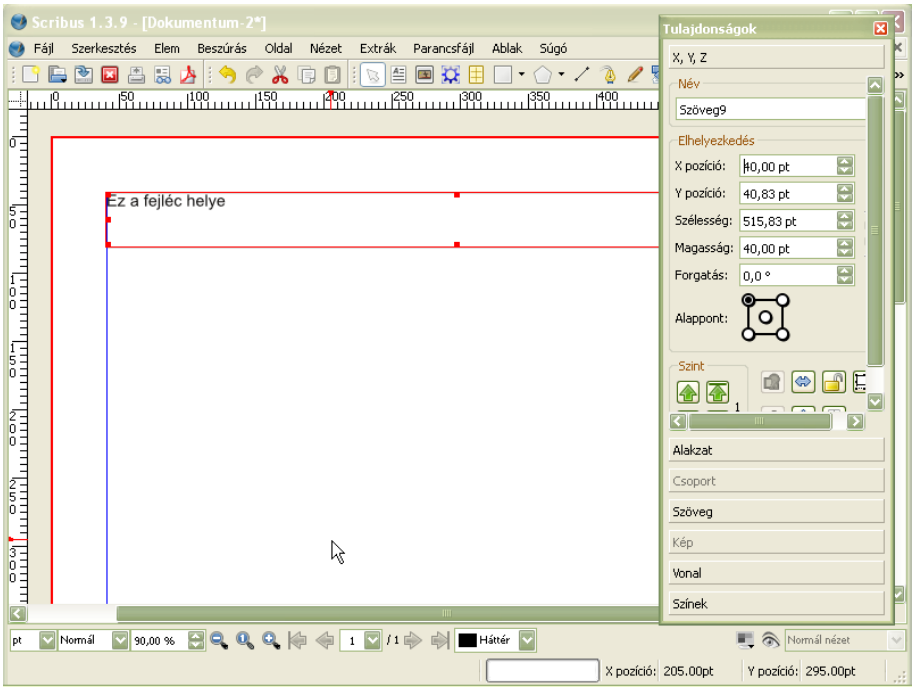

Nyomjuk meg az F2 billentyűt és megjelenik a Tulajdonságok párbeszéd ablak. A *Tulajdonságok párbeszédpanelen* számos beállítási lehetőséget találunk.

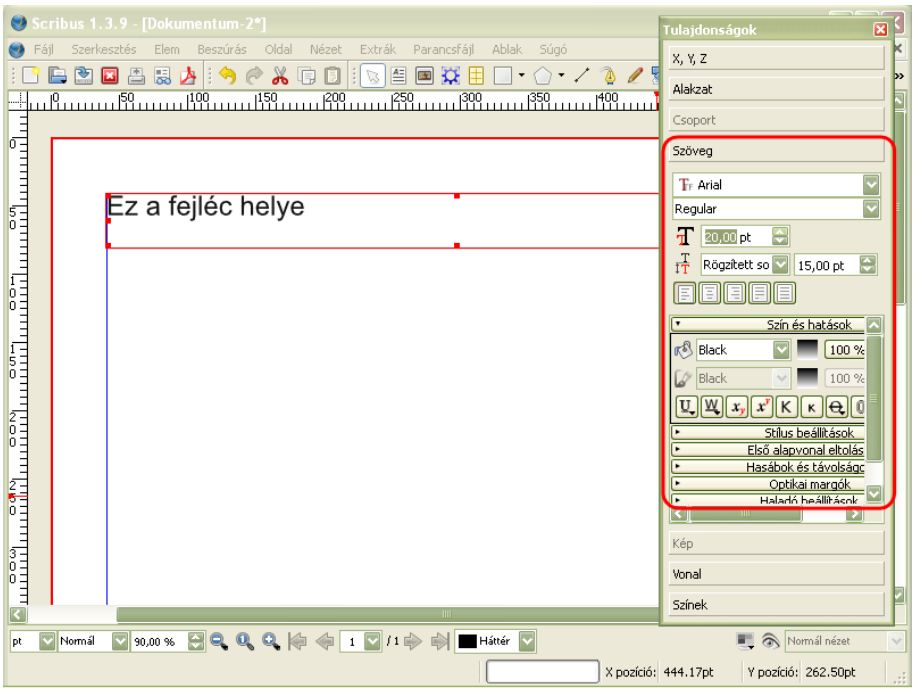

Szövegformázási lehetőségek: karakterformázás és bekezdésformázás.

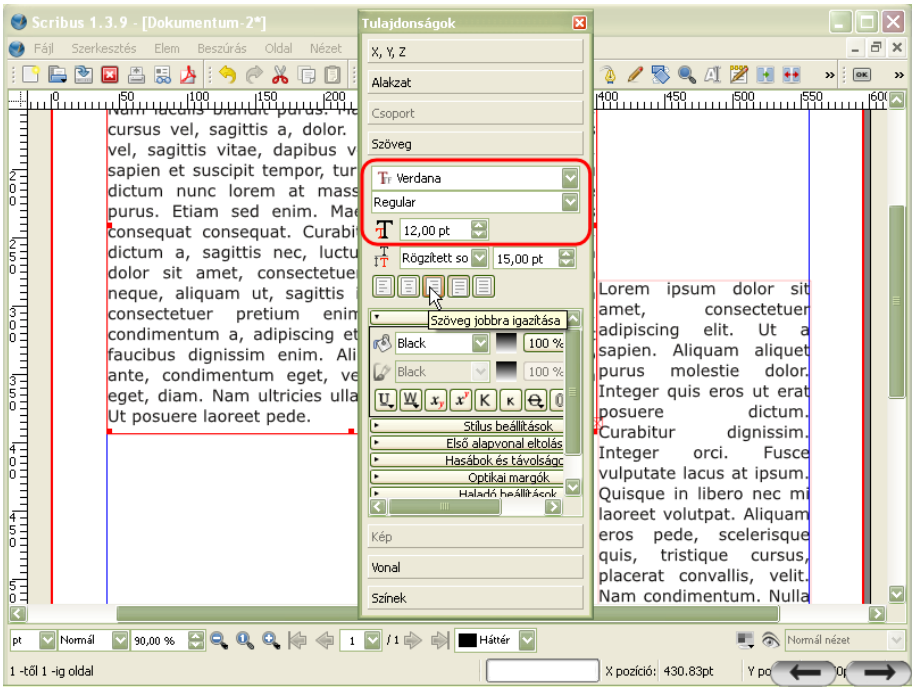

Betűtípus és méret.

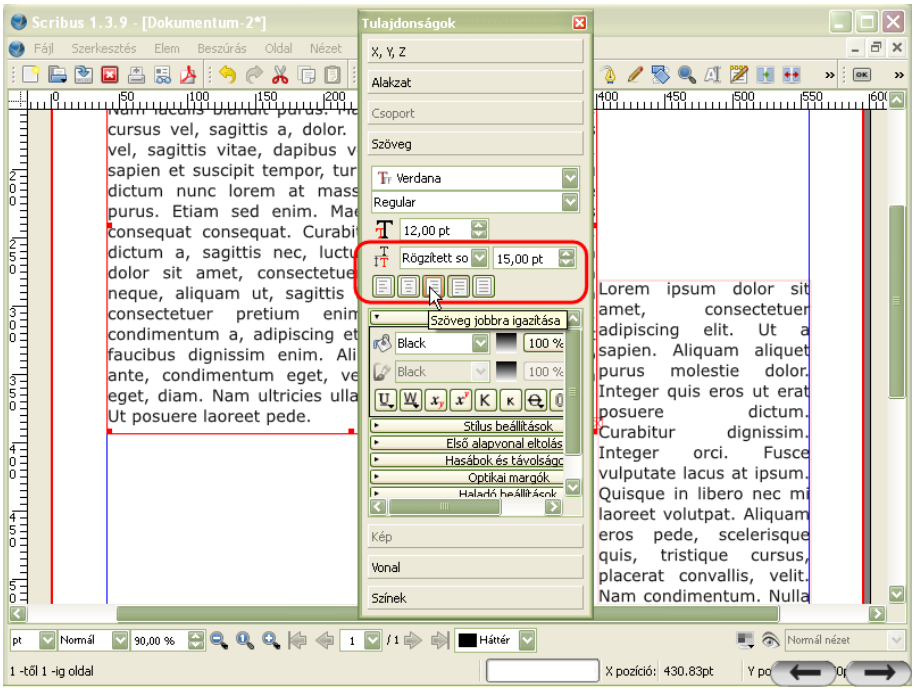

Sortáv és igazítás.

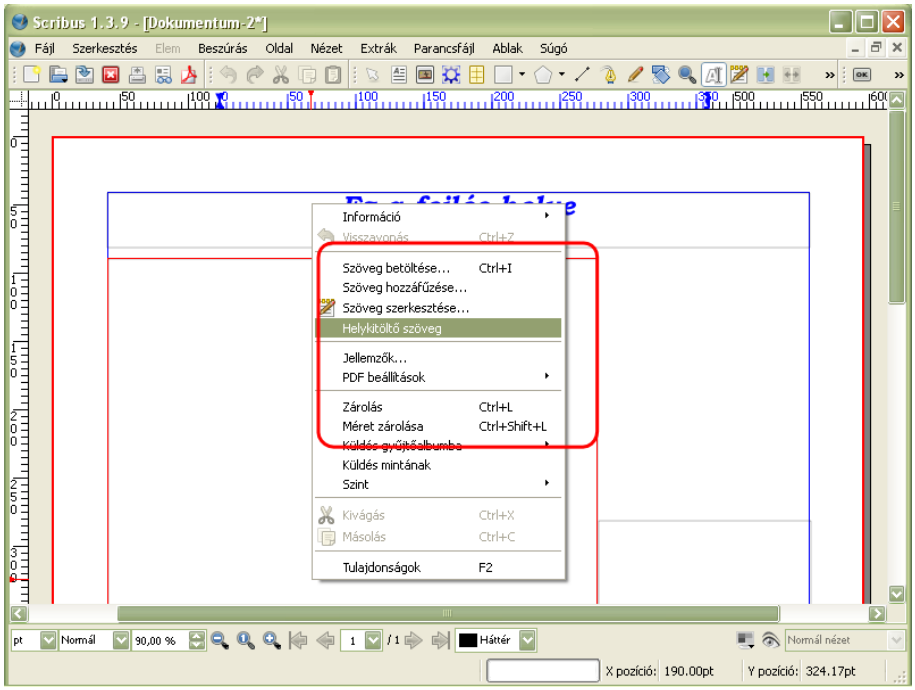

Amikor csak a szöveg elhelyezkedésére (más néven: laptükörre) vagyunk kíváncsiak, a szövegdobozt kitölthetjük szabványos Lorem Ipsum szöveggel is.

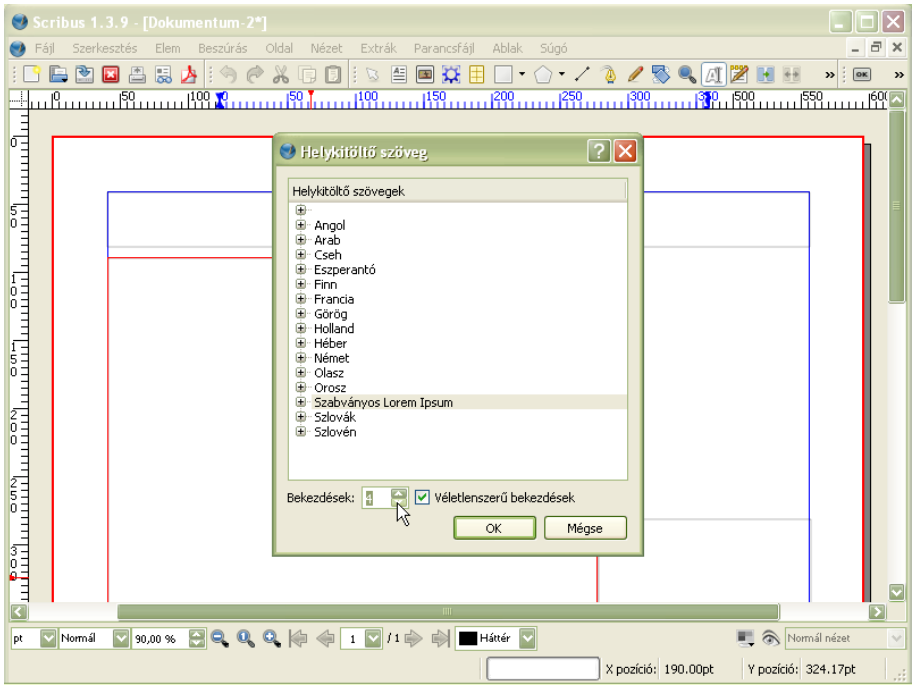

Amint látható több nyelv áll rendelkezésre. A helykitöltő szöveg bekezdéseinek száma is beállítható.

Hosszabb összefüggő szövegek esetén több helyőrzőre is szükség van. Nemritkán oldalakon átnyúló egybefüggő szöveget kell kezelnünk.

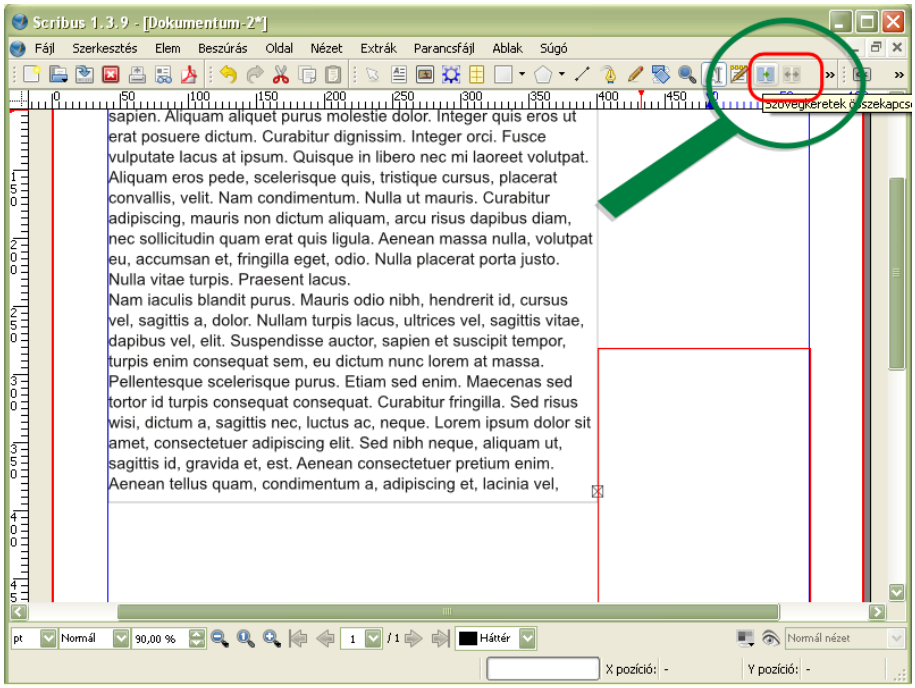

Ebben az esetben a helyőrzőket össze kell kapcsolni. Ekkor átfolyik a szöveg azon része, mely nem fért el az előző szövegdobozban.

Kép beszúrás

A képek beszúrásához szintén helyőrzőt, képkeretet kell elhelyezni a dokumentumban. A kép csak a helyőrző határain belül lesz látható, akkor is, ha a mérete nagyobb, mint a helyőrző. A program fejlett képmanipuláló eszközökkel rendelkezik a méretezéstől, a torzításokon át, különböző effektusokig.

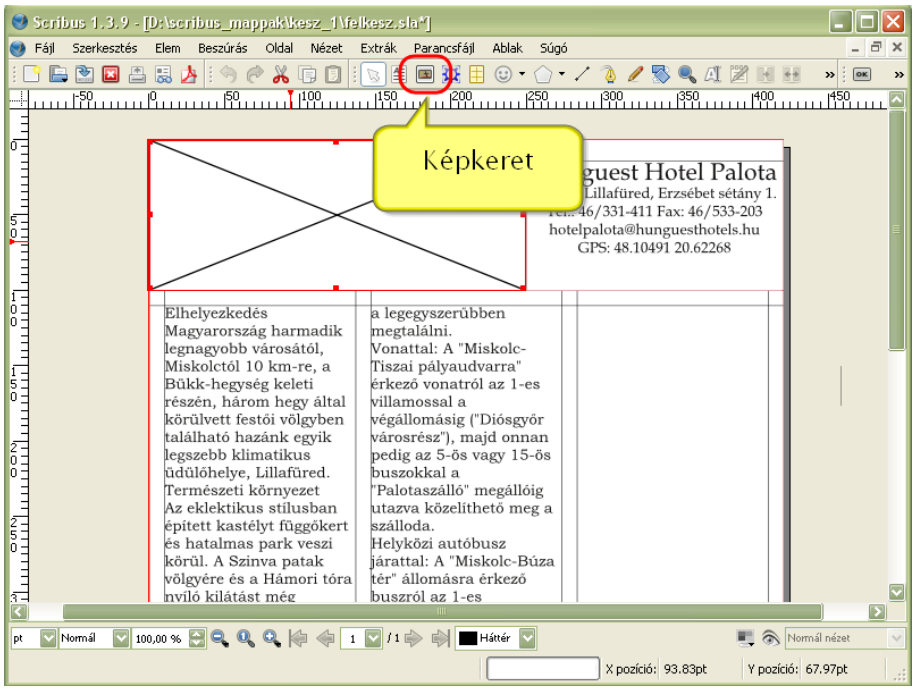

Az eszköztár *Képkeret* gombjára kattintva, tudunk helyőrzőt beszúrni a dokumentumba.

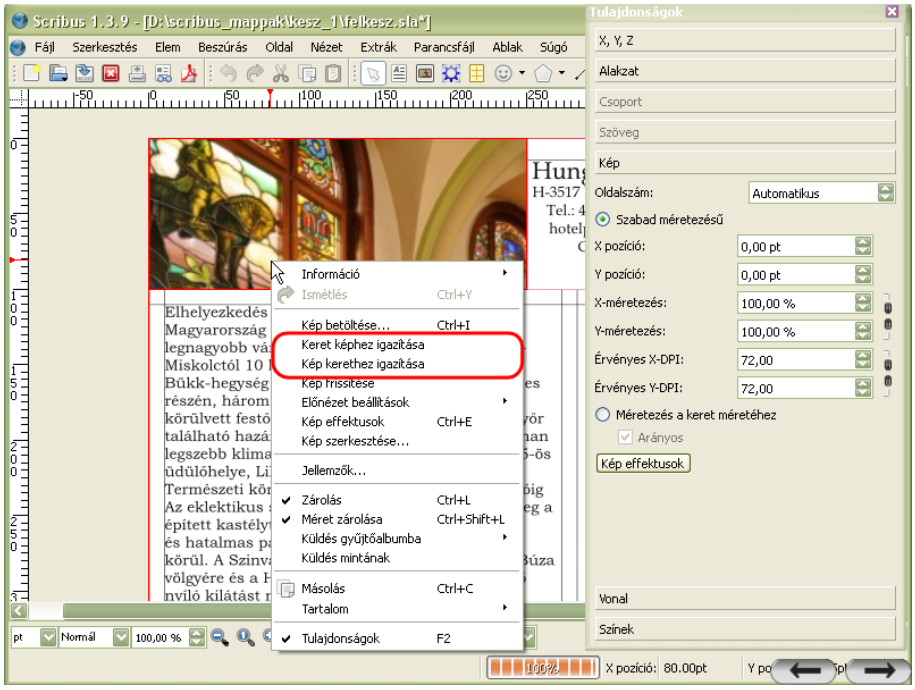

Igazíthatjuk a kerethez a képet, vagy a képhez a keretet.

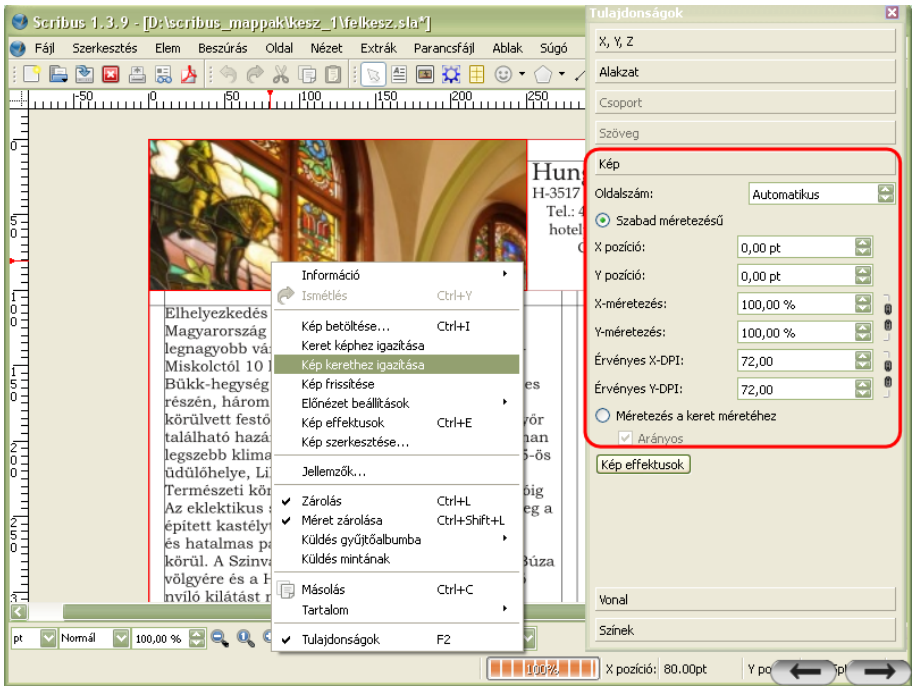

De méretezhetjük, torzíthatjuk, eltolhatjuk, kivághatjuk a szabad méretezés opcióval is.

Szöveg a kép körül

A kép és a szöveg viszonyát a következő opciókkal határozhatjuk meg:

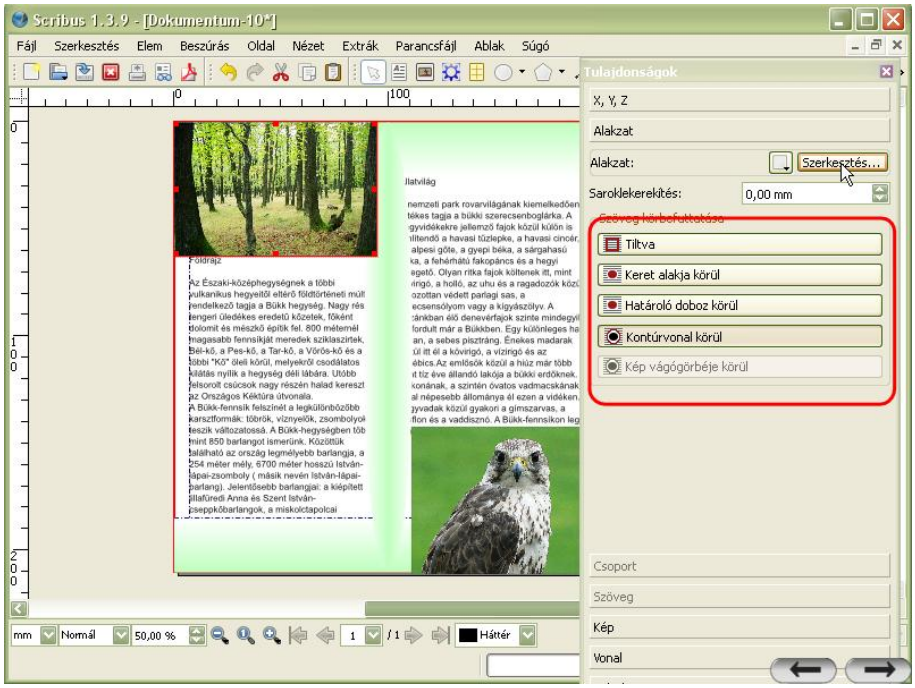

Ha szükségünk van pontosabb beállításokra a *Szerkesztés* gombra kattintva érjük el a további lehetőségeket:

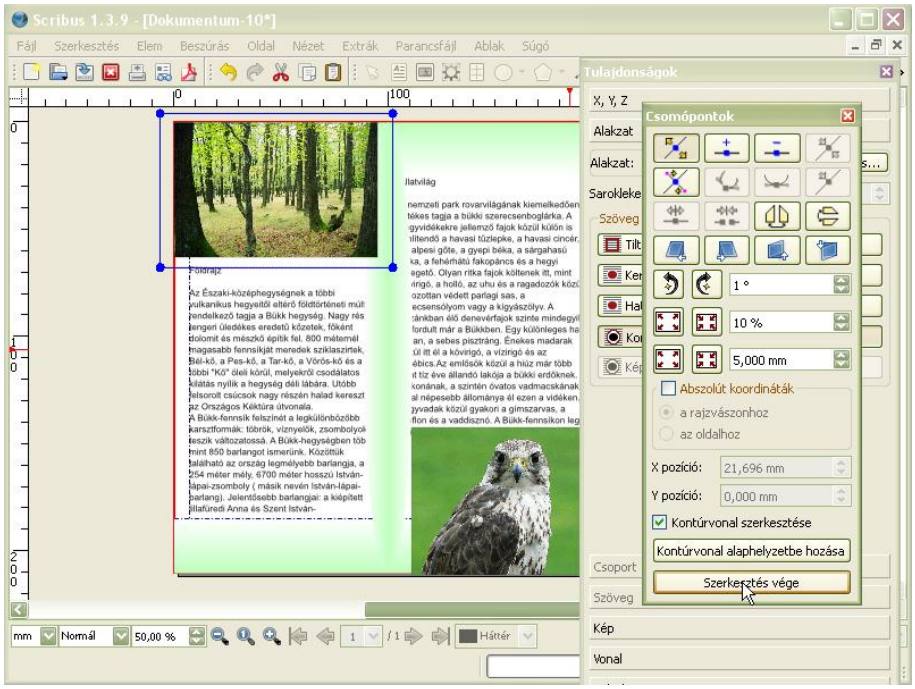

Tükrözhetjük, torzíthatjuk, kontúrvonalat módosíthatunk a kép körül. Lehetőségünk van a képek forgatására is a képkereten belül. A módosítások értékét század milliméter és század fok pontossággal szabályozhatjuk.

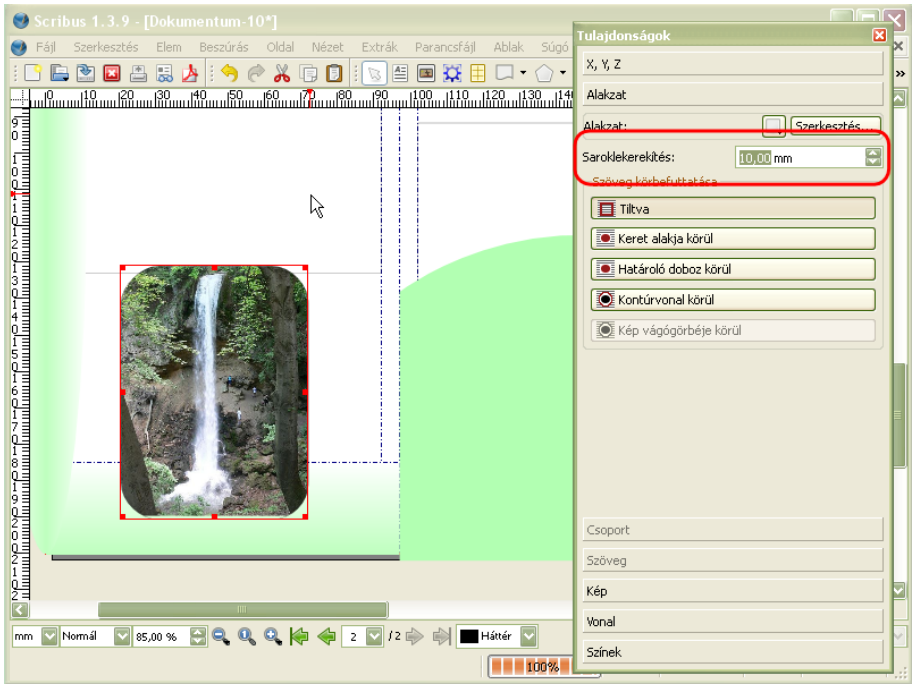

A képek és egyéb téglalap alakú objektum (Pl.: szövegdoboz, színes alakzat) sarkait lekerekíthetjük:

Színkezelés

A Scribus mind a képernyők színterében (RGB), mind a nyomtatók színterében (CMYK) otthon érzi magát. A képernyők, televíziók, projektorok (sajátfényt generáló eszközök) a vörös, zöld, kék alapszíneket használják, míg a nyomtatásban (saját fénnyel nem rendelkező tárgyak) cián, bíbor sárga színhármast a feketével kiegészítve.

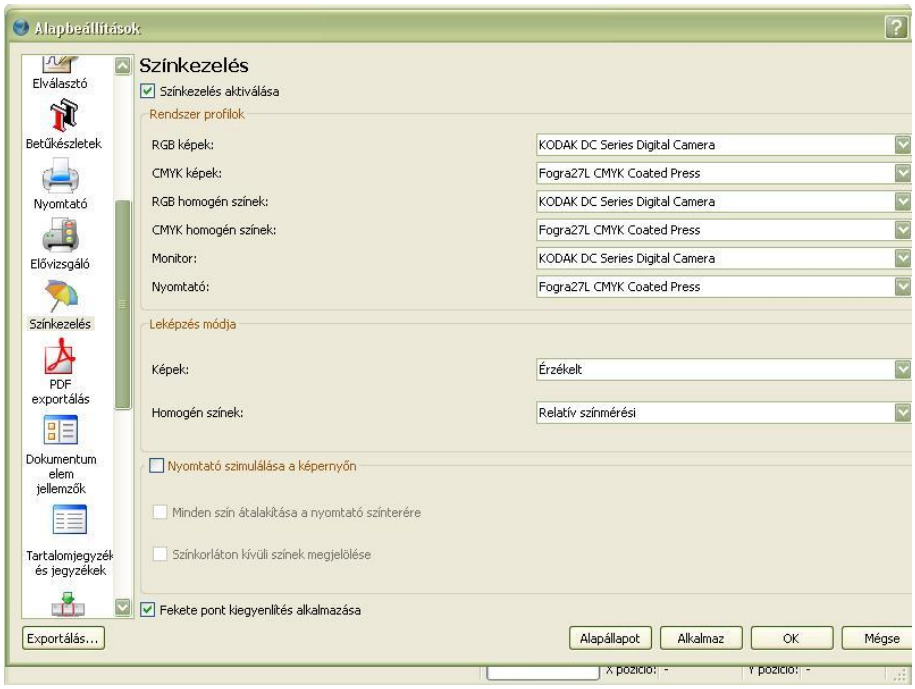

A *Fájl/Beállítások/Színkezelés* menüpontban határozhatjuk meg a színprofilokat. Itt attól függően állítsuk be az értékeket, hogy milyen eszközökre szánjuk alkotásainkat (monitoron fog megjelenni, vagy nyomtatásban).

Alapértelmezetten egy egyszerű színpalettát kapunk, mely a két színtér alapszíneit tartalmazza:

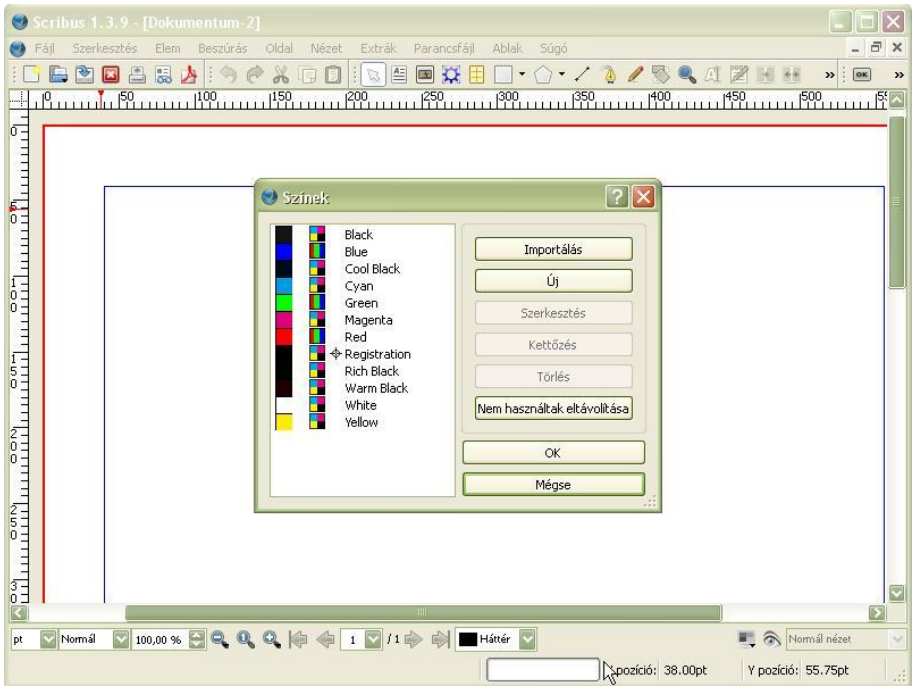

Az alapszíneknek különböző telítettségű változatait is használhatjuk. Ezeket százalékosan lehet megadni az alapszínhez képest.

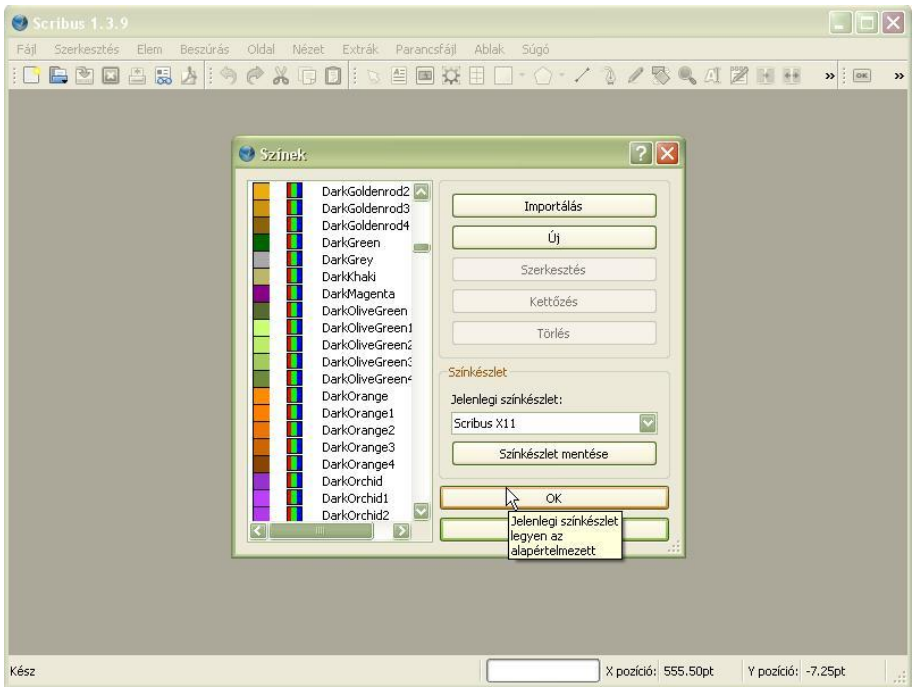

A Scribus számos színpalettával rendelkezik és újakat is létrehozhatunk vagy importálhatunk. Az eredeti színkészletet több száz színes palettára is cserélhetjük.

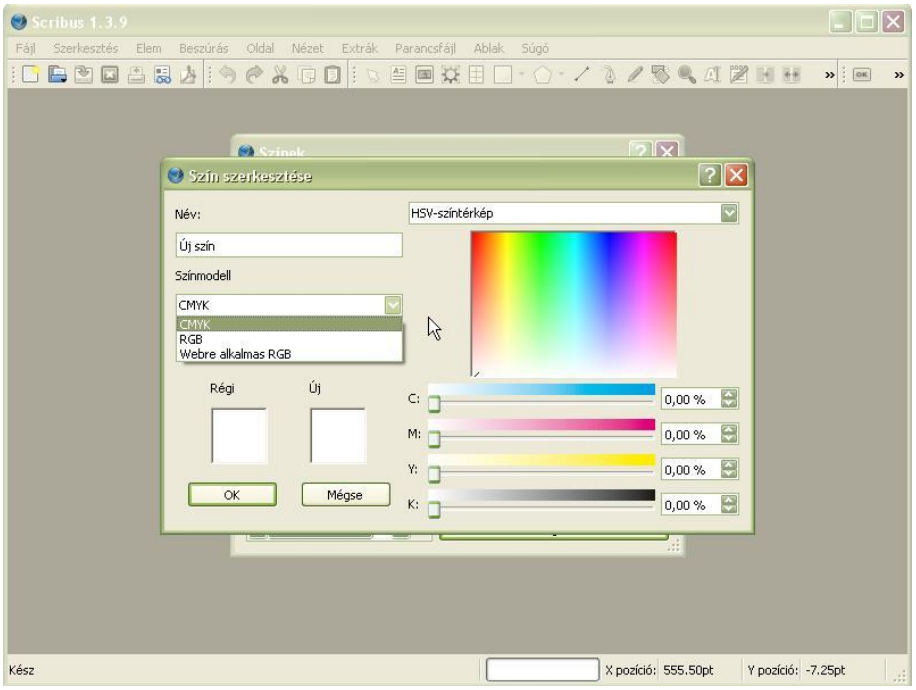

Természetesen egyéni színeket is definiálhatunk. A színszerkesztőben is változtathatunk az aktuális színtéren. A létrehozott – helyesebben kiválasztott – színt konvertálhatjuk egyik rendszerből a másikba. A színek árnyalatát is meghatározhatjuk, illetve készíthetünk színátmeneteket.

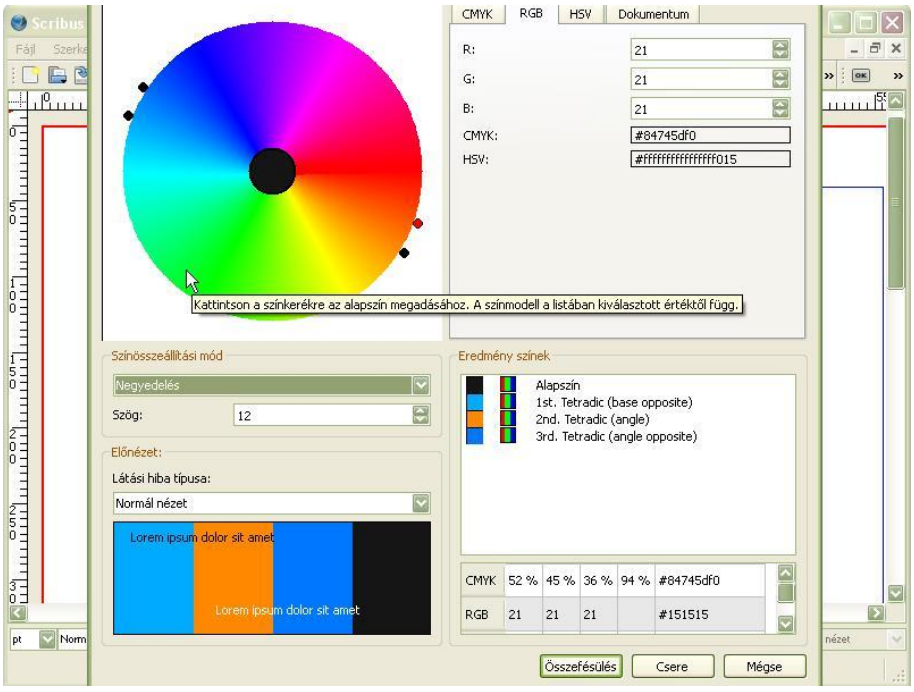

Egy extra szolgáltatás a sok közül a színkör. Különböző szempontok szerint választhatunk rajta harmonikus színhármasokat,

színnégyeseket, vagy többeseket. Ez a beépülő kisalkalmazás alkalmas a különböző látáshibák szimulálására. A kiválasztott színek kódját tetszőleges színtér szerint megadja.

Alakzatok, terelő vonalak, táblázat

A Skribus grafikai lehetőségeihez tartozik számtalan alakzat, szabályos sokszög és ezek torzított változatai. Az eszköztár bekeretezett részén találhatóak ezek az eszközök.

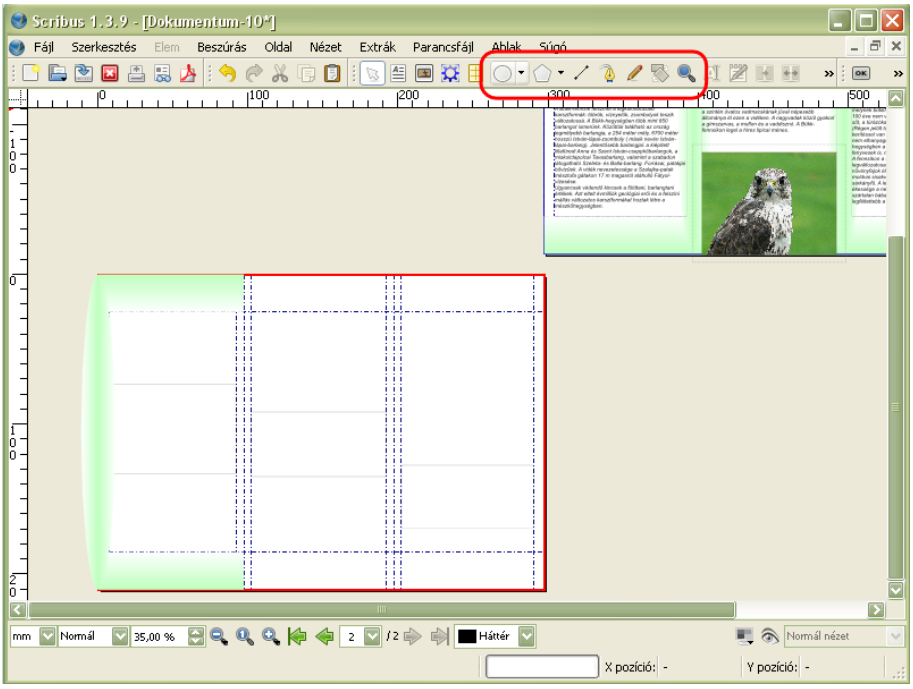

Húzhatunk egyenes és szabadkézi vonalakat, bézier görbéket, táblázatot. Ezeket az objektumokat forgathatjuk, nagyíthatjuk, kicsinyíthetjük. Az egyes objektumok tulajdonságait az F2 billentyű lenyomásával érhetjük el. A pozíciótól, a méreten át, meghatározhatjuk az elforgatásuk szögét. Lehetőségünk van az objektumok vízszintes és függőleges tükrözésére is.

Alakzatok

Az egyszerű alakzatoktól kezdve, nyilakon, folyamatábra elemeken át, számos különleges alakzatot használhatunk. Lássunk néhány példát:

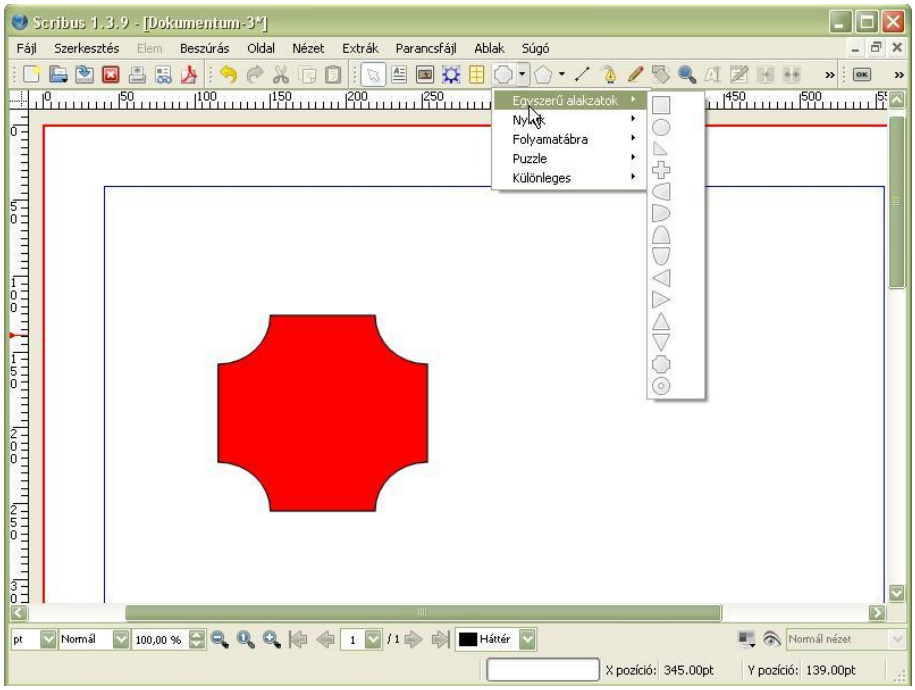

Az alakzatokat méretezhetjük, színezhetjük (a szín árnyalatát változtathatjuk, esetleg színátmenetet készíthetünk), torzíthatjuk őket.

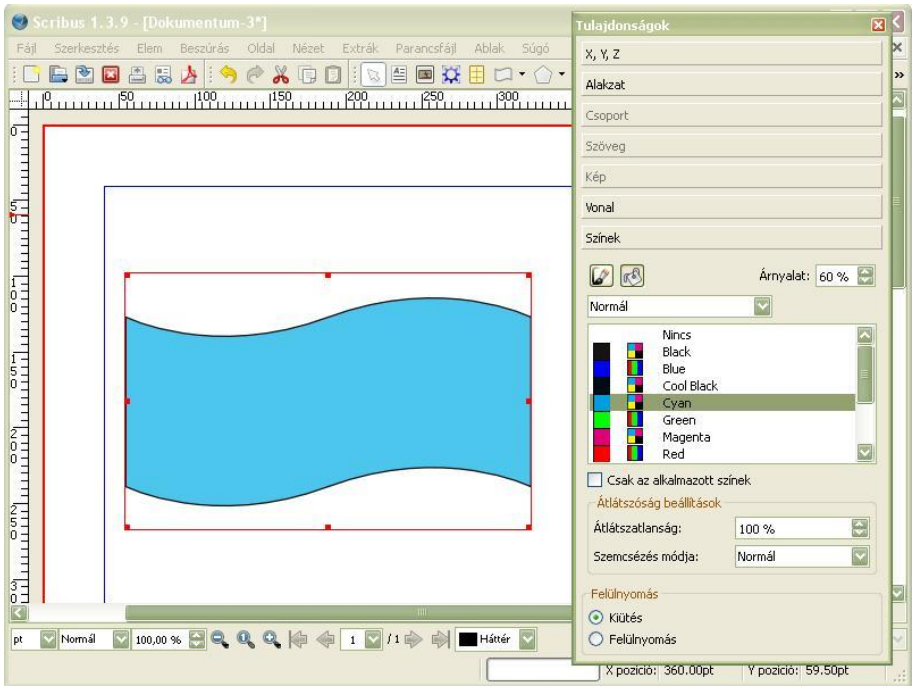

A torzításokat a már ismert *Szerkesztés* gombbal előhívott párbeszédpanelen kezdeményezhetjük.

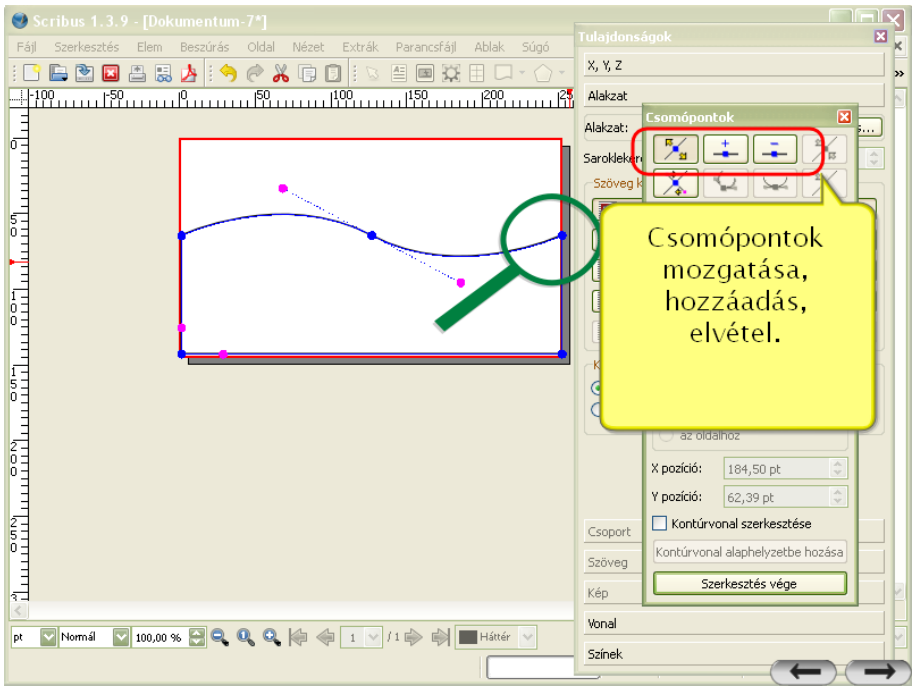

Az alakzatoknak vannak csomópontjai a (kékkel) és vezérlőpontjai (lilával).

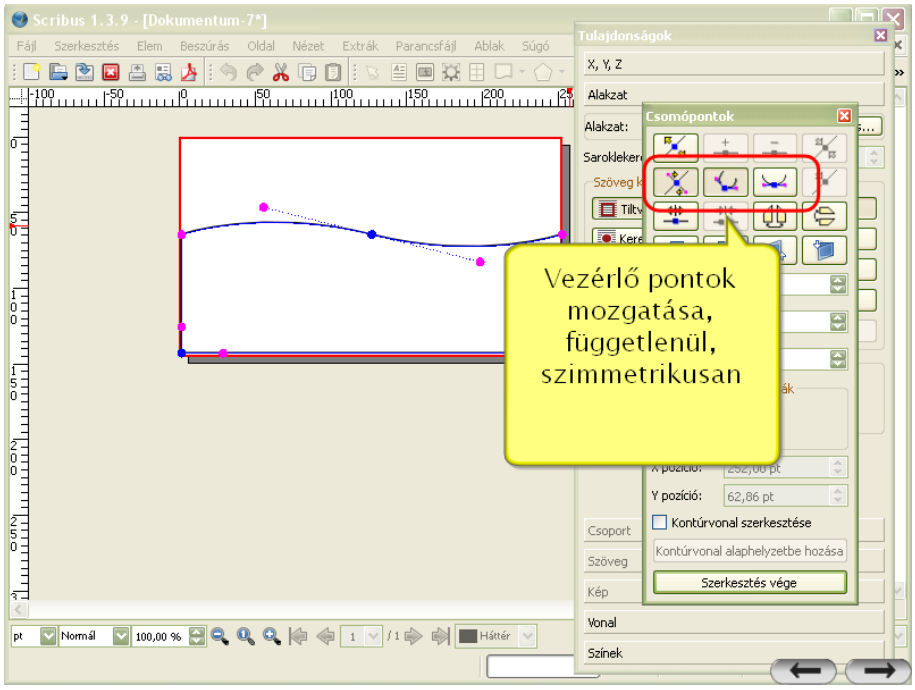

A csomópontokkal a vonal az alakzat referencia pontjainak helyét változtathatjuk, újakat adhatunk hozzá, vagy eltávolíthatunk. A vezérlőpontokkal a csomópontokat összekötő vonal ívét határozhatjuk

meg. A csomópont két oldalán található vezérlőpontokat mozgathatjuk szimmetrikusan, ekkor a ponton áthaladó vonal is szimmetrikus lesz, vagy mozgathatjuk egy mástól függetlenül.

Terelő vonalak

Mivel a Scribus vektor grafikusan tárolja a grafikus elemeket, azaz pontok és őket összekötő egyenes és ívelt vonalak formájában, ezért minden alakzatot, vonalat átalakíthatunk terelő vonallá, melyre szöveget illeszthetünk. Hogy valamilyen útvonalon szöveget jelenítsünk meg, jelöljük ki a szövegkeretet és az alakzatot egyszerre.

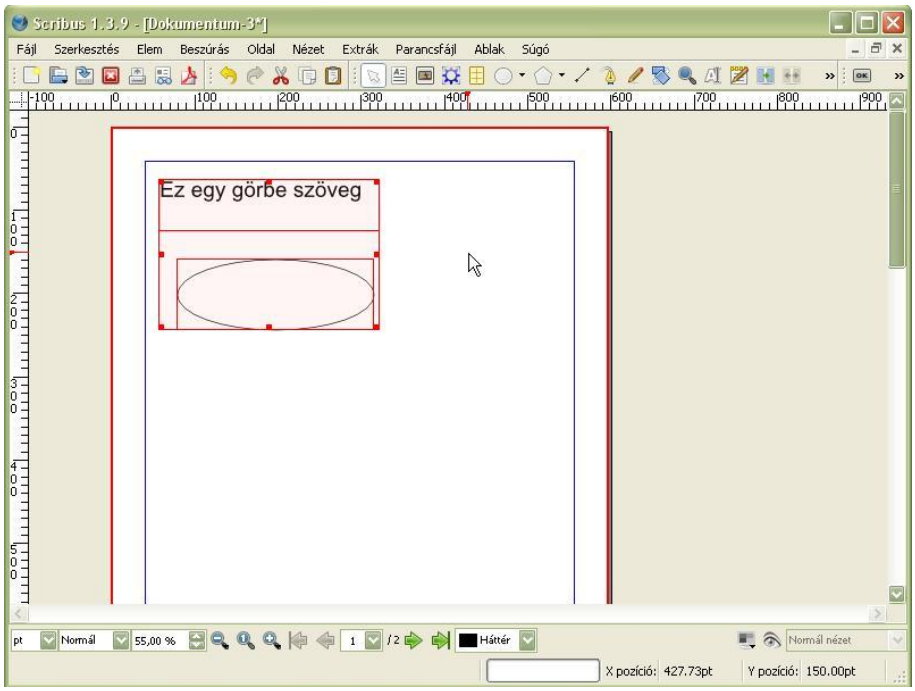

Majd az *Elem/Útvonalra illesztés* paranccsal rendeljük össze a kettőt.

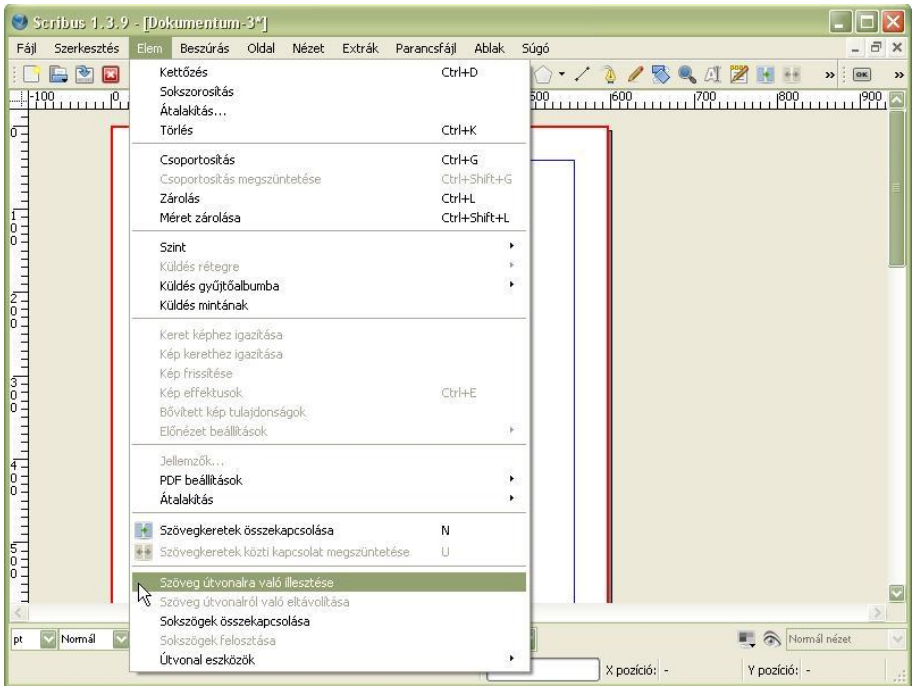

Az így létrehozott szöveget tovább méretezhetjük, forgathatjuk. Változtathatunk a színén is.

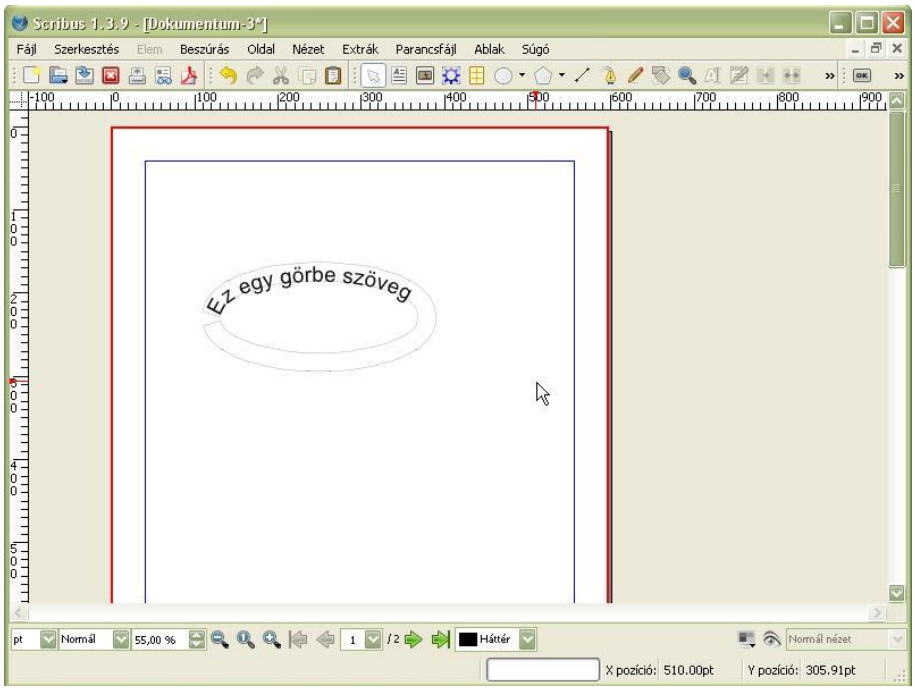

Táblázat

A Scribus táblázatkezelése elég szerény. A táblázat nem más, mint egymáshoz illesztett szöveg keretek, melyeket szegélyezhetünk, formázhatunk.

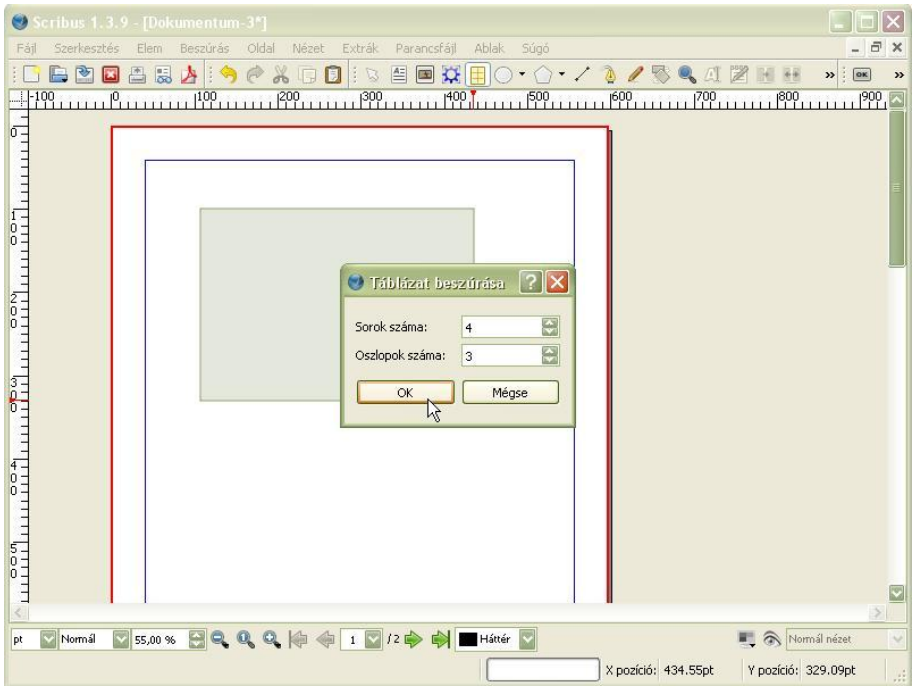

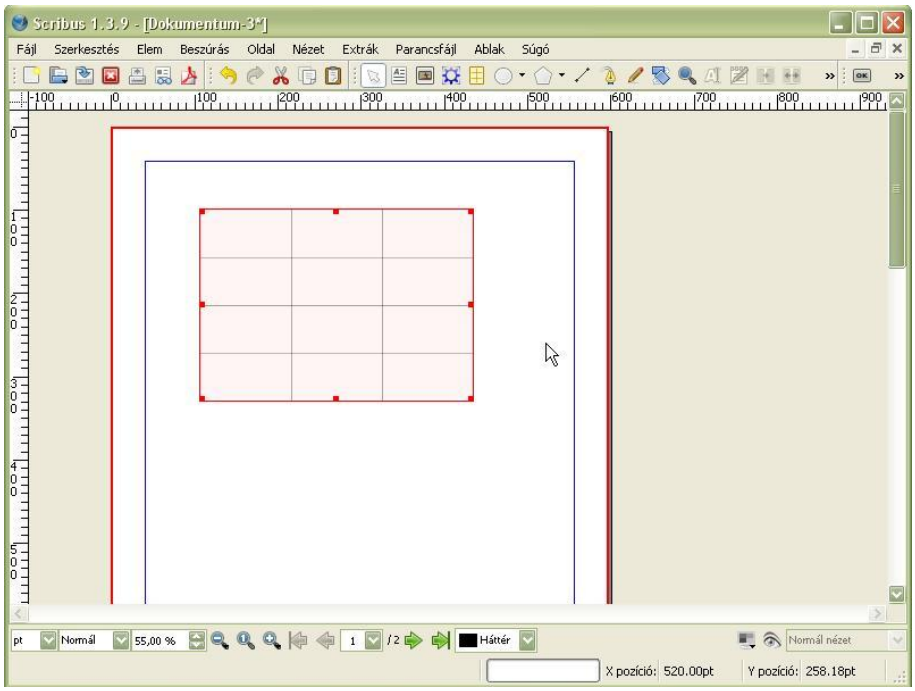

Táblázatkezelői funkciókat nem várhatunk tőle. Egy-egy bonyolultabb táblázatot célszerűbb inkább valamilyen kép formátumból importálni, mint helyben elkészíteni.

Szintek a Scribusban

A különböző objektumokat, szövegeket, alakzatokat, képeket egymásra helyezhetjük. A vertikális sorrend változtatására a következő eszközök nyújtanak lehetőséget:

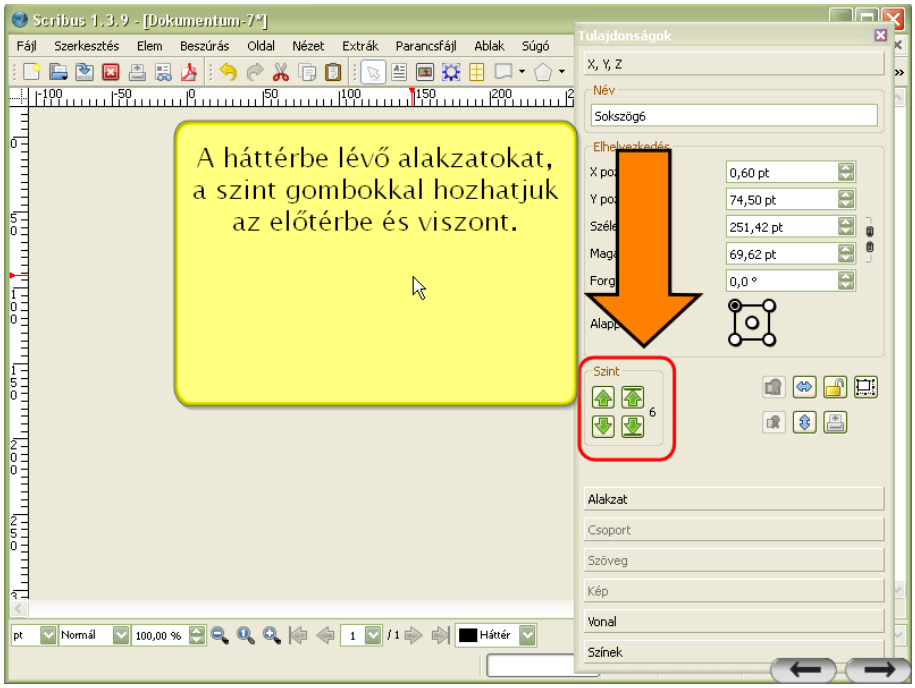

A következő képen láthatunk példát az egymás fölötti szinteken elhelyezkedő objektumokra.

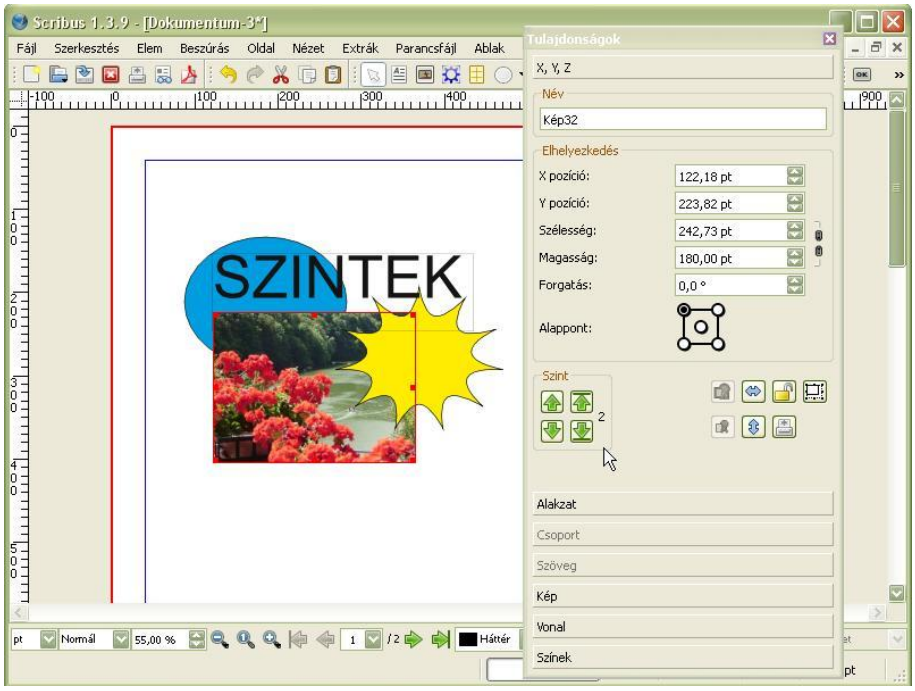

Ugyanazok az objektumok megváltoztatott sorrendben (más szinten).

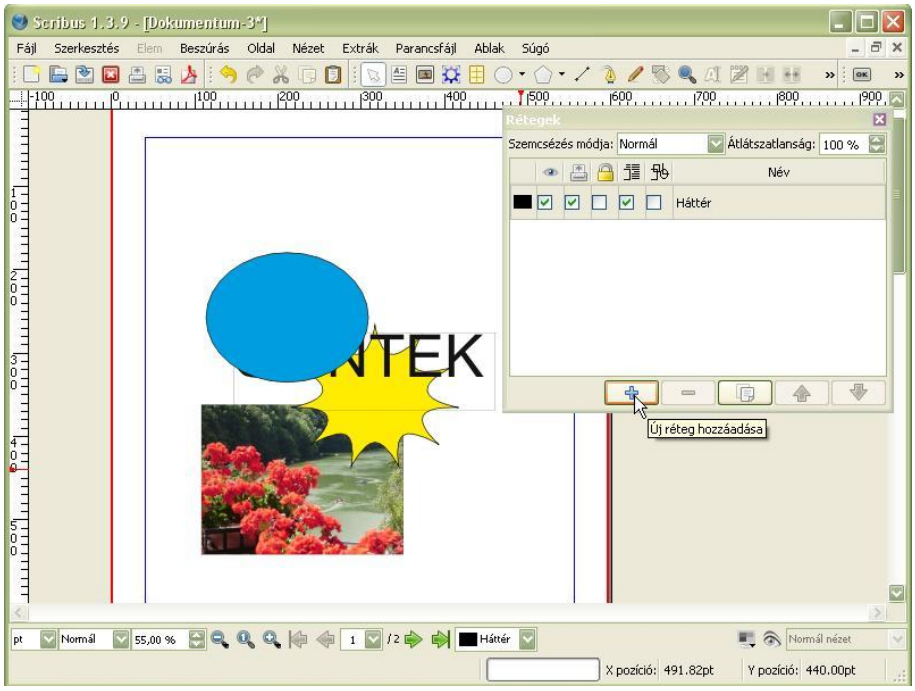

Bár az objektumok egymás fölötti szinteken helyezkednek el, azonban egy rétegben vannak.

Rétegek

A különböző objektumokat nem csak szintek választhatják el egymástól, de elkülöníthetjük őket, csoportosíthatjuk külön rétegekre is. Célszerű megkülönböztetni Háttér réteget, szöveg réteget esetleg nyomtatási, vagy képernyő réteget attól függően mit akarunk megjeleníteni az adott eszközön.

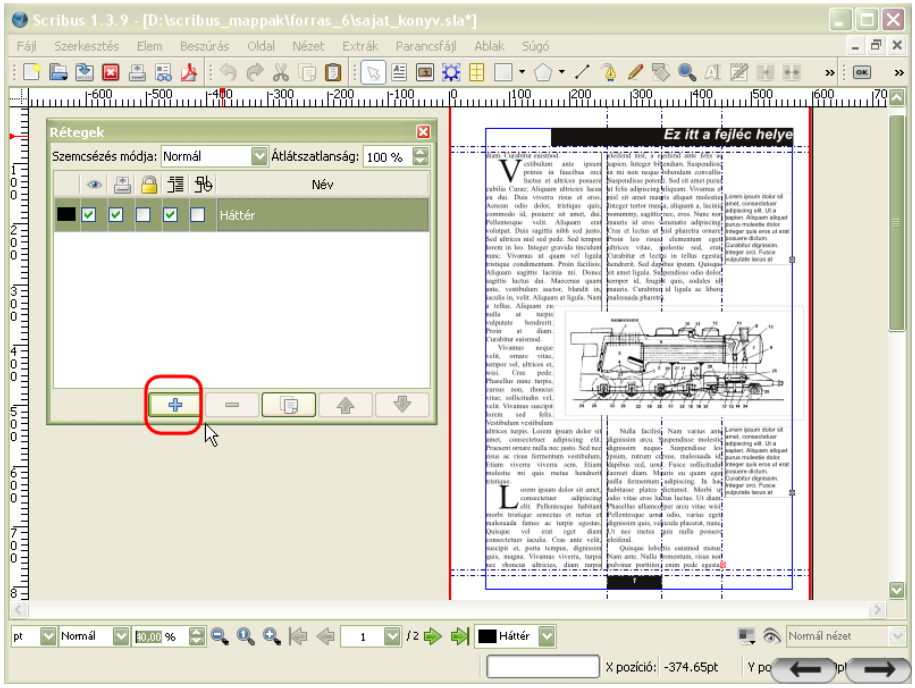

A rétegek a párbeszédpanelt az *Ablakok/Rétegek* menüpontból érhetjük el. Összetett dokumentumot érdemes több rétegben kezelni, áttekinthetőbbé válik, ha csak az éppen szerkesztett objektum rétegét látjuk. Természetesen időnként az összes réteget egyszerre is látnunk kell.

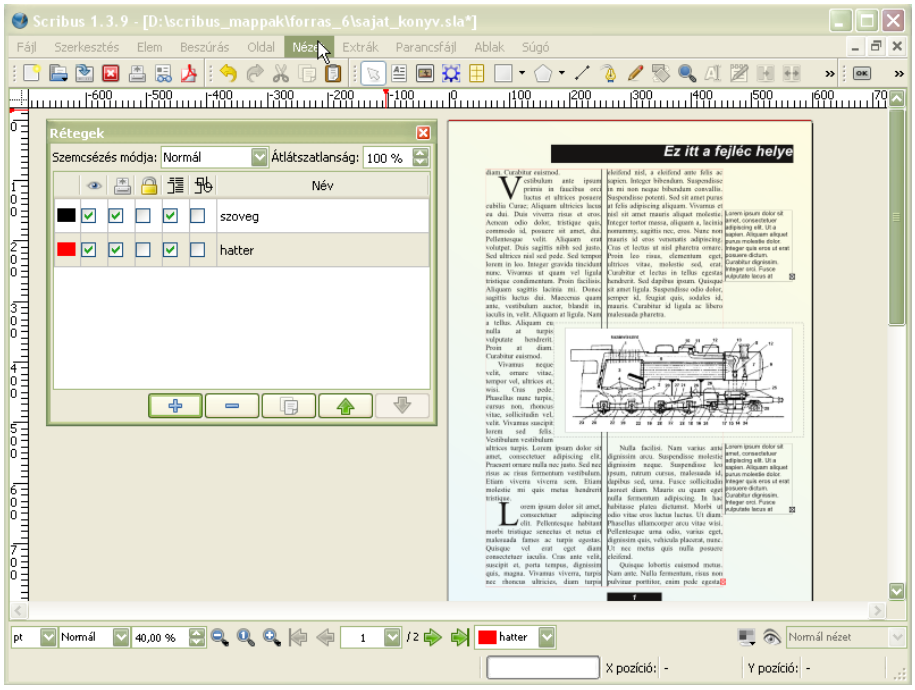

A pluszjellel adhatunk a dokumentumhoz új réteget, a mínuszjellel törölhetjük. Lehetőségünk van a réteg duplázására is, ekkor a rétegen található összes objektumot is az újonnan készített rétegre másolja a program.

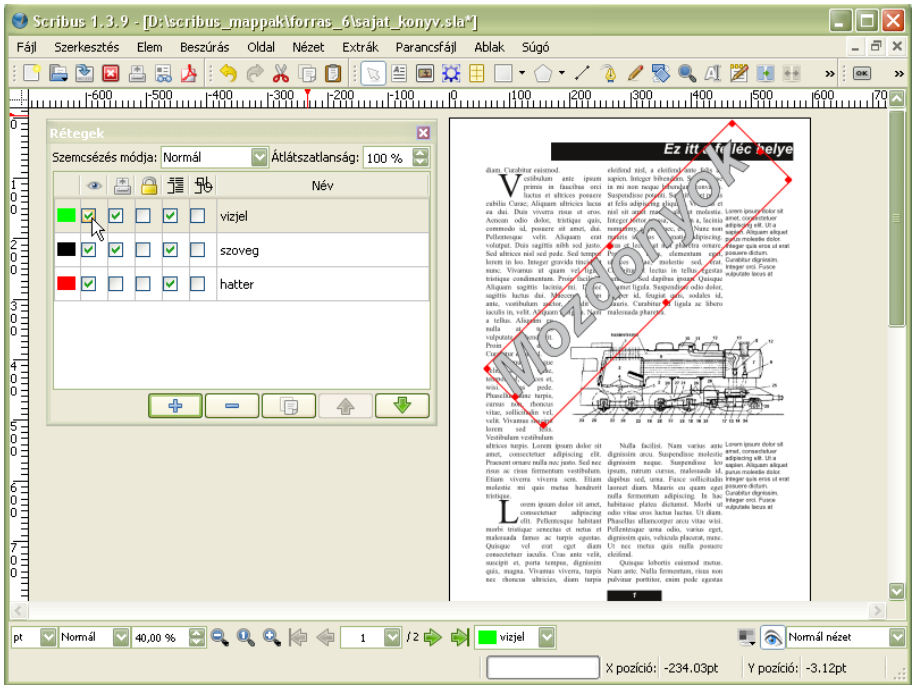

Az egyes rétegeknek megszabhatjuk a láthatóságát, nyomtatásban való megjelenését. Ha sok réteget kezelünk, meggyorsíthatjuk a feldolgozásukat, ha körvonalassá tesszük őket. A

lakat a réteg zárolására hivatott. Ekkor a réteg szintjét és egyéb beállításait nem lehet változtatni.

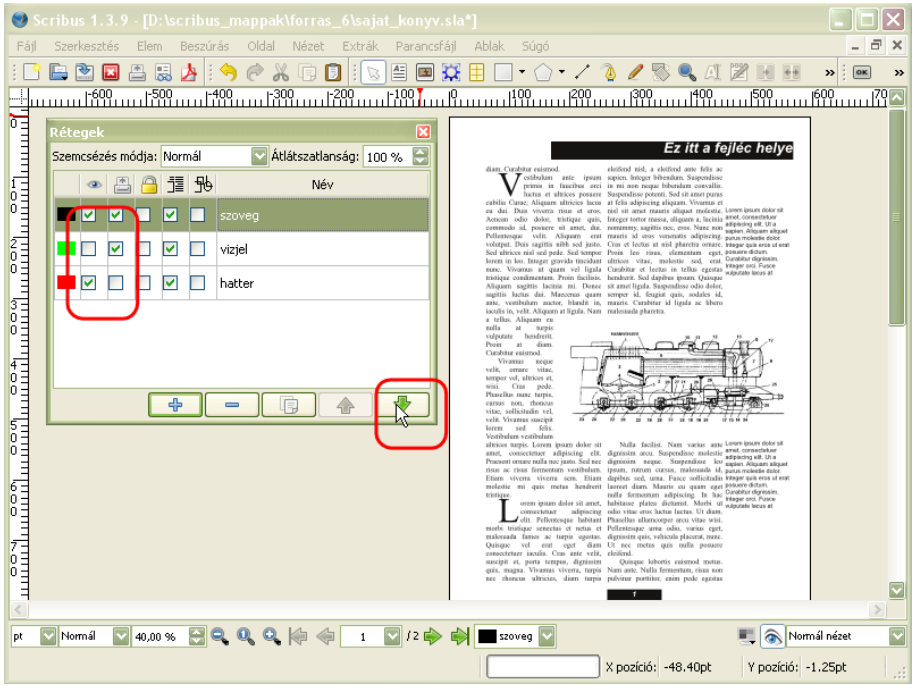

Stílusok

A kiadványaink csak akkor lesznek szépek, ha stílusosak. Ami nem jelent mást, mint egységes kinézetet. Egy-egy kiadványban ezért nem érdemes halmozni a különböző betűtípusokat, méreteket, bekezdés stílusokat, különböző formájú, színvilágú képeket. A program széles skáláját biztosítja a stílusok definiálásának, és megőrzésének. A létrehozott stílust nevezzük el és mentsük el. Stílusokat leszármaztathatunk egymásból, azaz ha az alap stílust betöltjük, néhány tulajdonságát megváltoztathatjuk, majd elmenthetjük.

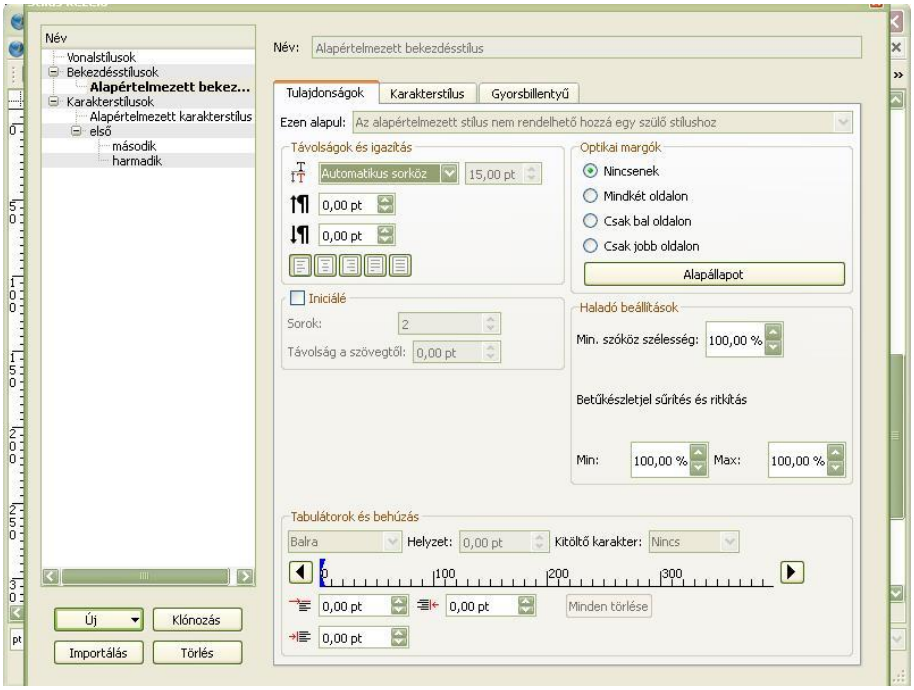

Ha beállítjuk az alapul szolgáló stílust, akkor a Scribus áttekinthető, hierarchikus rendben fogja tárolni stílusainkat. Minden saját és beépített stílushoz rendelhető gyors billentyű, amely nagyban meggyorsíthatja munkánkat.

Karakterstílus

A karakter stílusra a következő paraméterek jellemzőek: a betűcsalád (Arial, Calibri), betűstílus (Bold, Italic), betűméret (pt-ban), betűköz és szóköz (%-ban). Továbbá definiálhatunk aláhúzást, szóaláhúzást, alsó és felső indexet, nagybetűt, kiskapitális betűt, áthúzott betűt, körvonalas és árnyékolt betűt. A karaktereket ezen kívül nyújthatjuk vízszintesen és függőlegesen, emelhetjük és süllyeszthetjük (eltolás az alapvonalhoz képest). A betűknek beállíthatjuk a színét és a körvonalát.

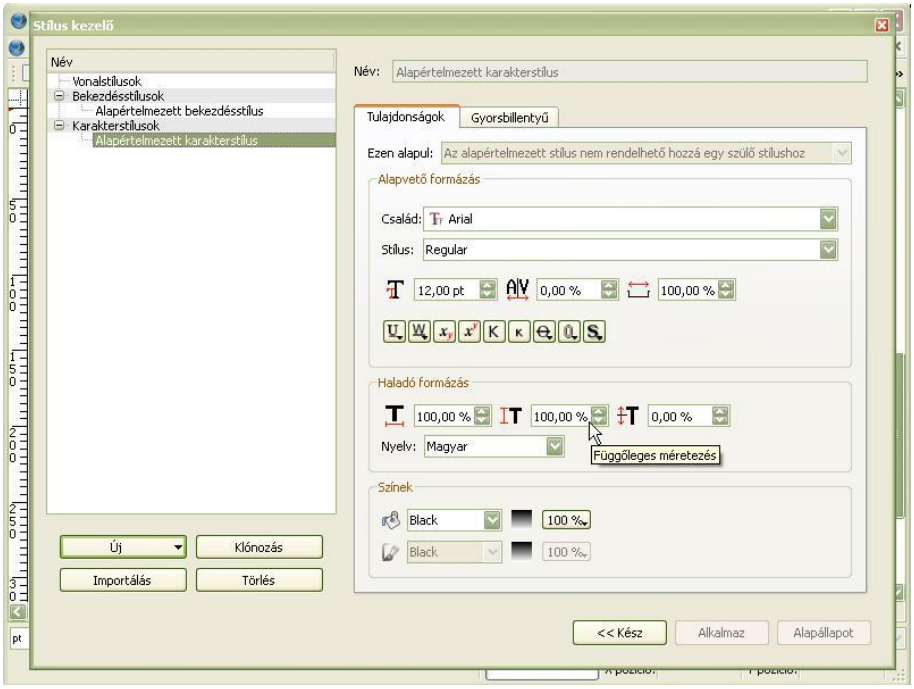

Bekezdés stílus

A bekezdés fontos jellemzői: a sorköz (pt-ban vagy automatikus), térközök a bekezdés előtt és után, az igazítások. A megszokott szövegszerkesztőkkel ellentétben nem csak balra, középre, jobbra és sorkizárt igazítás van, de van egy kényszerített sorkizárás is. Ezt akkor használjuk, ha egy egysoros szöveget szét kell húzni a sor teljes szélességében. Az iniciálét is itt szabályozhatjuk. Optikai margókat is adhatunk a bekezdéshez. A karaktersűrítést és ritkítást itt találjuk a Worddel ellentétben (ott karakterszintű formázás). Behúzásokat és tabulátorpozíciókat rendelhetünk a bekezdés stílushoz.

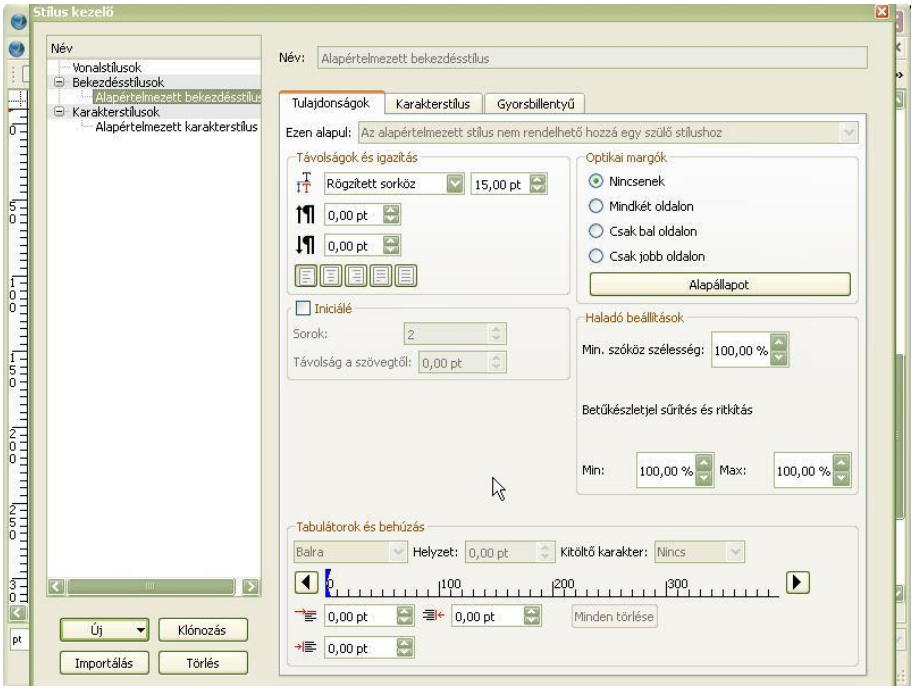

Vonalstílus

A vonalstílusoknál szabályozható az összefüggőség (folyamatos, szaggatott, pontozott), ezt nevezi a program vonalstílusnak, a vonalvégek formája, a vonalvastagsága, színe.

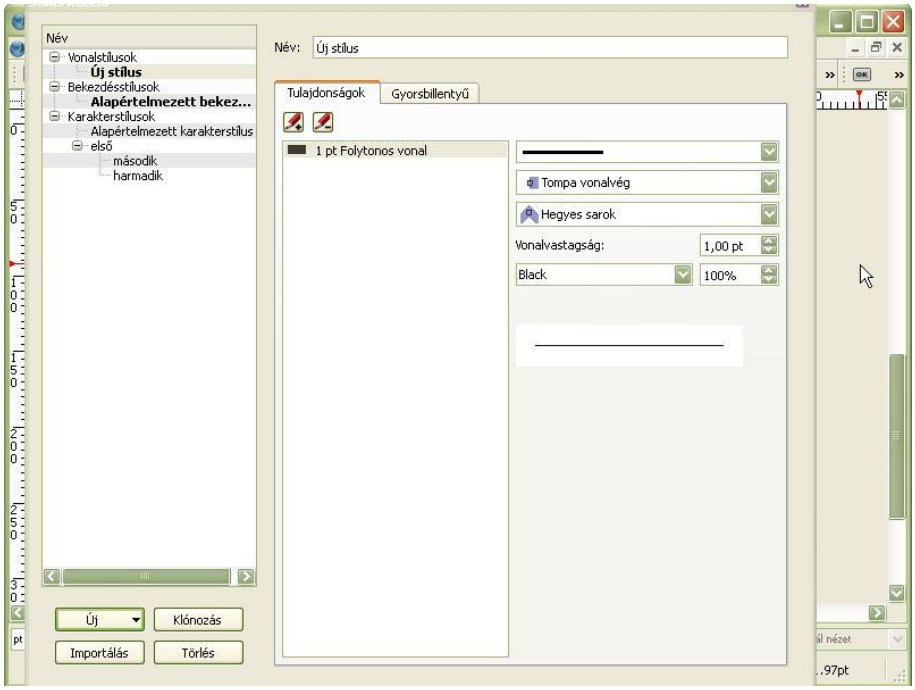

Mesteroldal, sablonkészítés

A mesteroldal egyfajta sablonszolgáltatás a Scribusban. Van alapértelmezett, ami a lap méretét, tájolását és a margók helyzetét tárolja, de készíthetünk saját mesteroldalt, amelyen segédvonalakat, háttérképeket, színeket is megőrzünk.

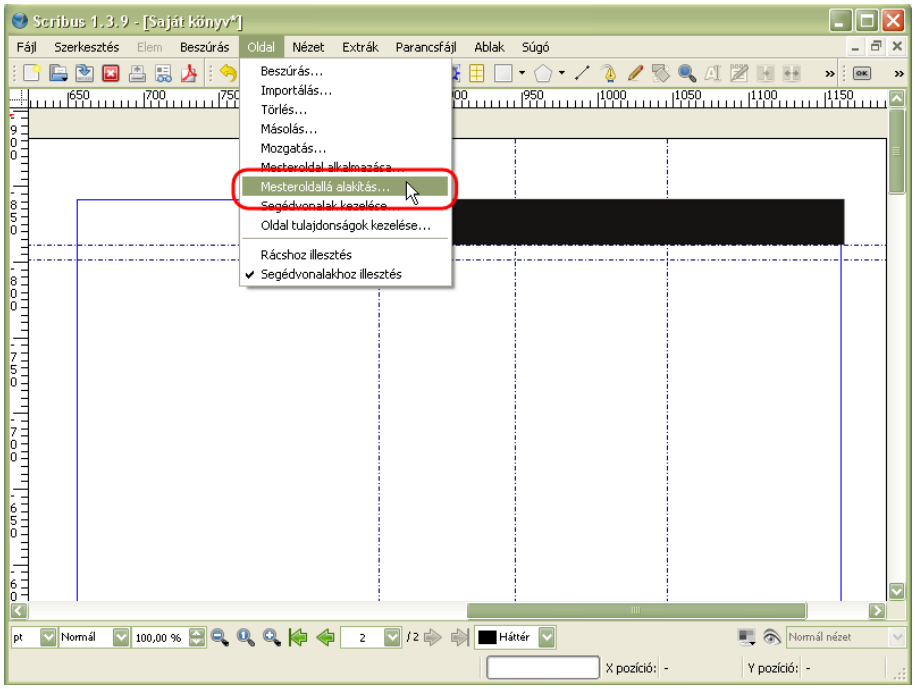

Ha két vagy több oldalas a dokumentum, akkor a különböző elrendezésű oldalakhoz külön mesteroldalt kell készíteni, és beállítani, hogy jobb, vagy bal oldal (esetleg középső egy összehajtható prospektusban).

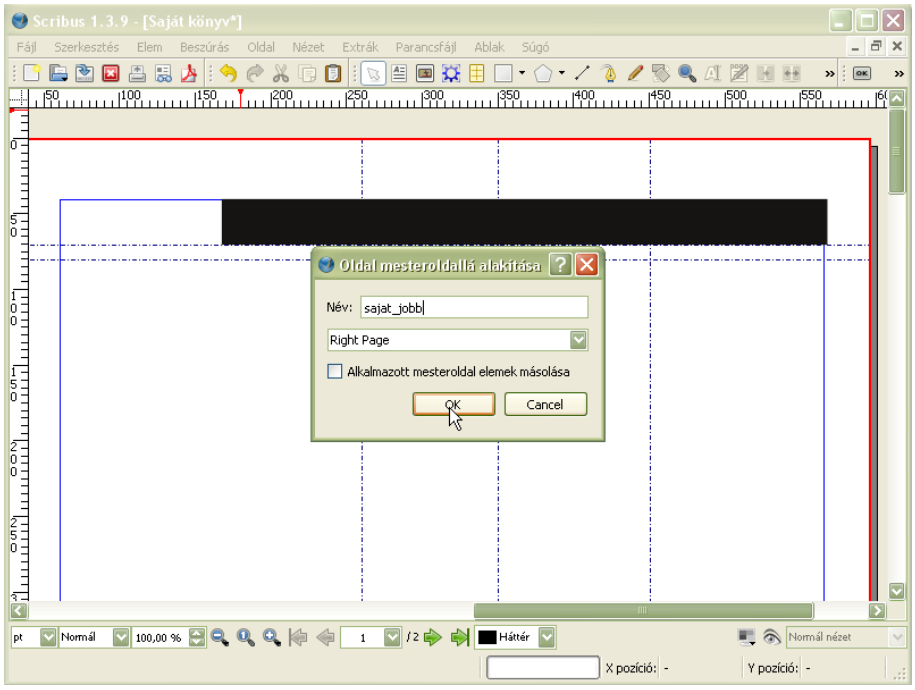

Ha elhelyeztük az oldalon a segédvonalakat, margókat, háttér színeket, vagy éppen eltávolítottunk minden mást, beállítva a megfelelő oldalt, elmentjük.

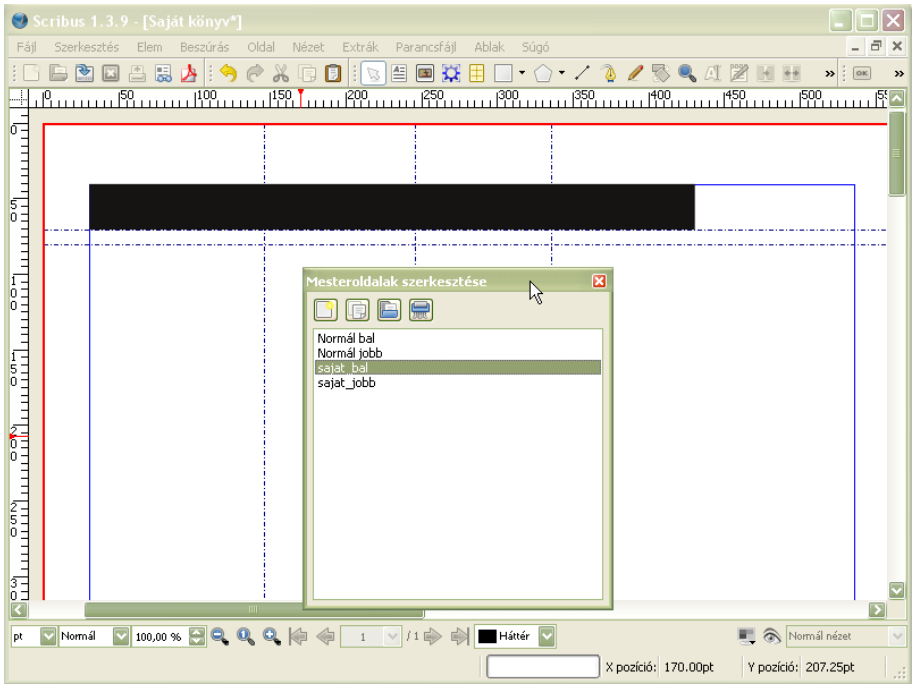

A *Szerkesztés/Mesteroldalak szerkesztése* menüpontból hívhatjuk elő a fenn látható párbeszédablakot. Itt adhatunk hozzá, törölhetünk vagy szerkeszthetjük a kiválasztott mesteroldalt. Amíg

szerkesztjük az oldalt, ne zárjuk be az ablakot, mert különben visszakerülünk a normál szerkesztő nézetébe a dokumentumnak.

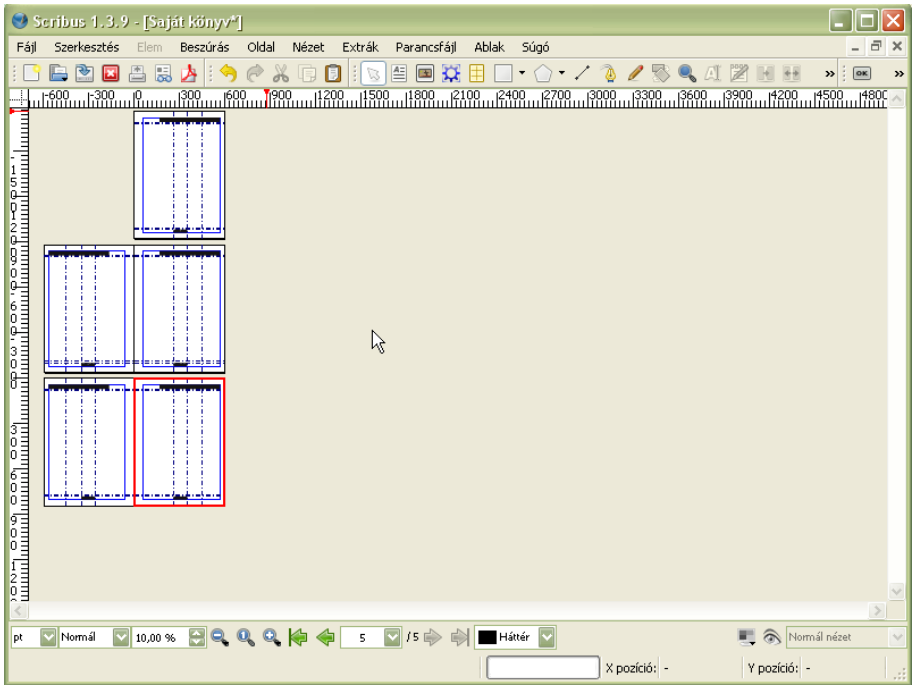

A sablon az előzőeken kívül betűkészletet, stílusbeállítást, és tartalmat is tárolhat.

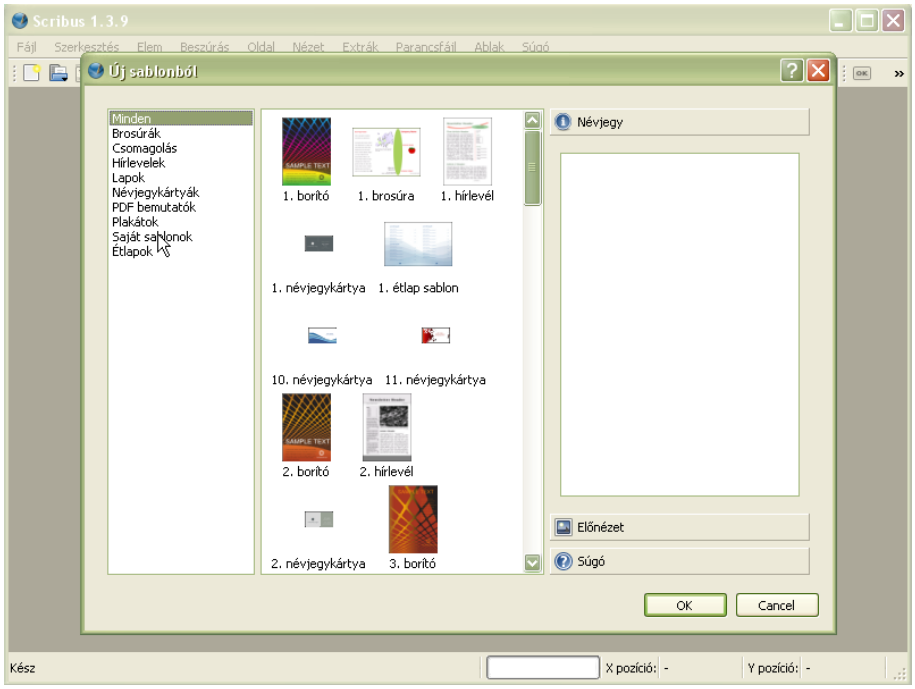

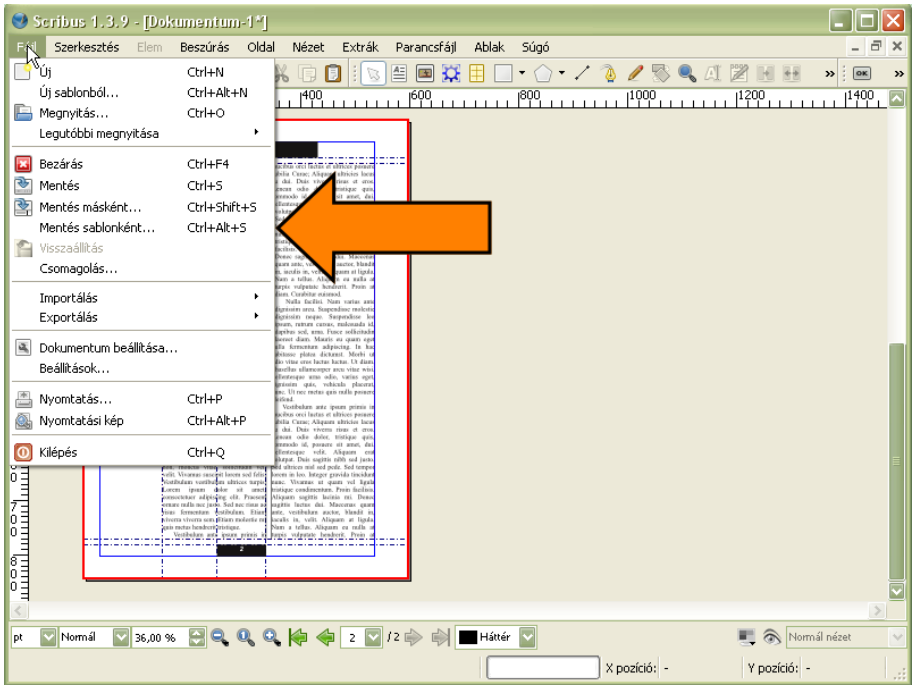

A programban vannak beépített sablonok, de készíthetünk magunk is, melynek megadhatjuk fontosabb jellemzőit.

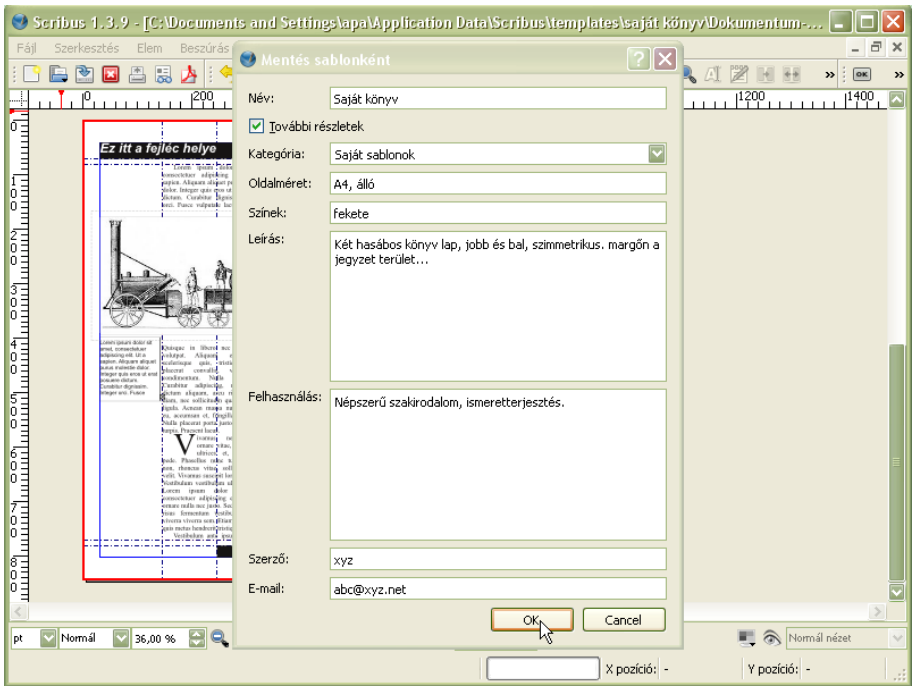

Érdemes kitölteni a fenn látható mezőket, mert a sablon kiválasztásakor útbaigazíthatnak, és ezekre a jellemzőkre kereshetünk is.

Vezető vonalak

Segédvonalak segítségével pontosabban pozícionálhatjuk objektumainkat a dokumentumban. A segédvonalak helyét megadhatjuk a pontos pozíció értékek felsorolásával.

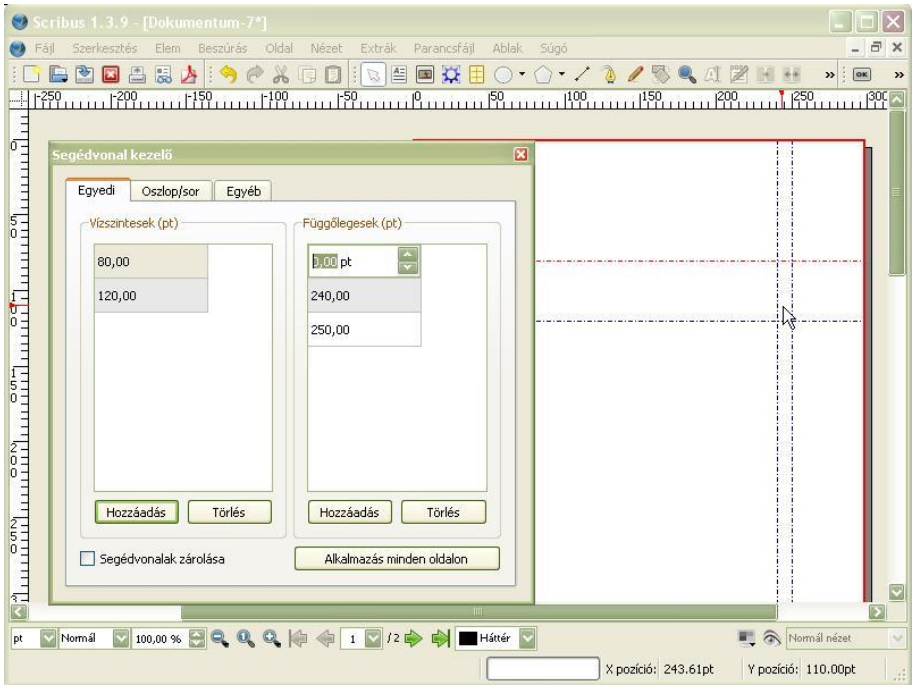

Egyenlő távolságokra is elhelyezhetünk segédvonalakat. Ebben az esetben nem a pozíciót, hanem a segédvonalak számát kell megadni.

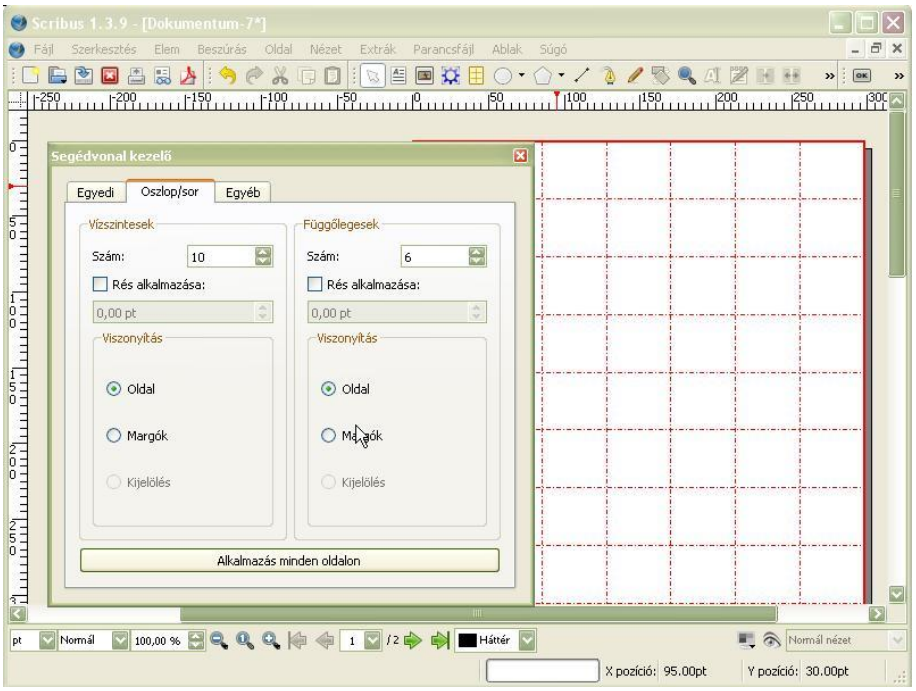

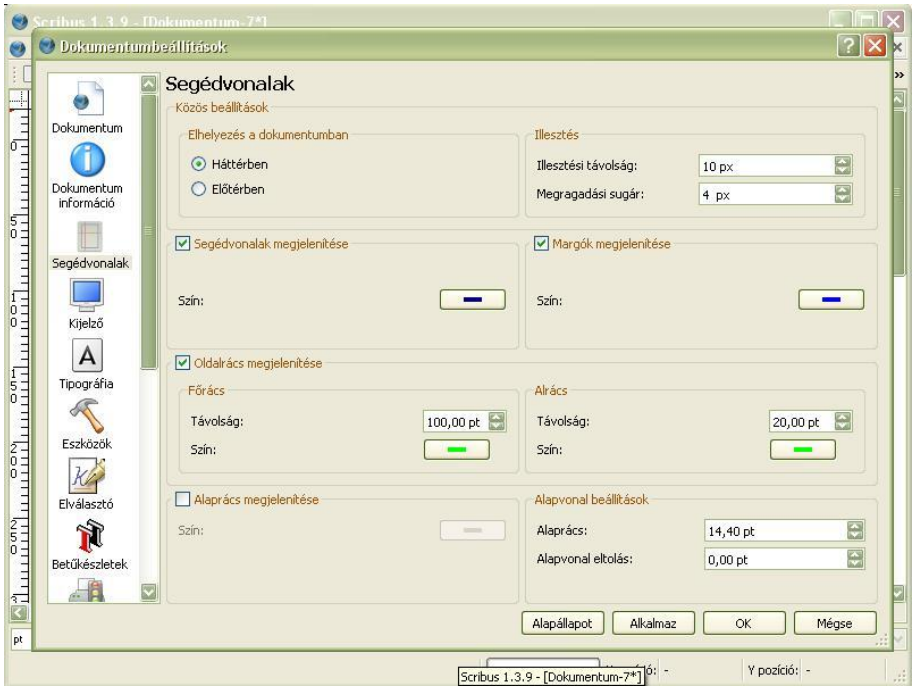

Használhatjuk a *Fájl/Dokumentum beállítása/Segédvonalak* párbeszéd panelt. A következő képen látjuk az eredményt:

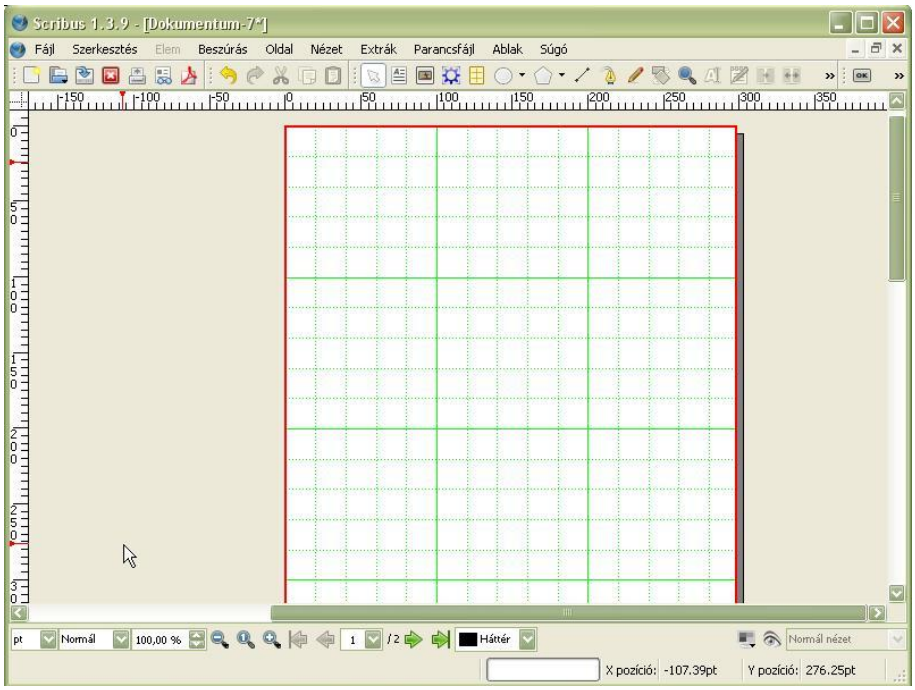

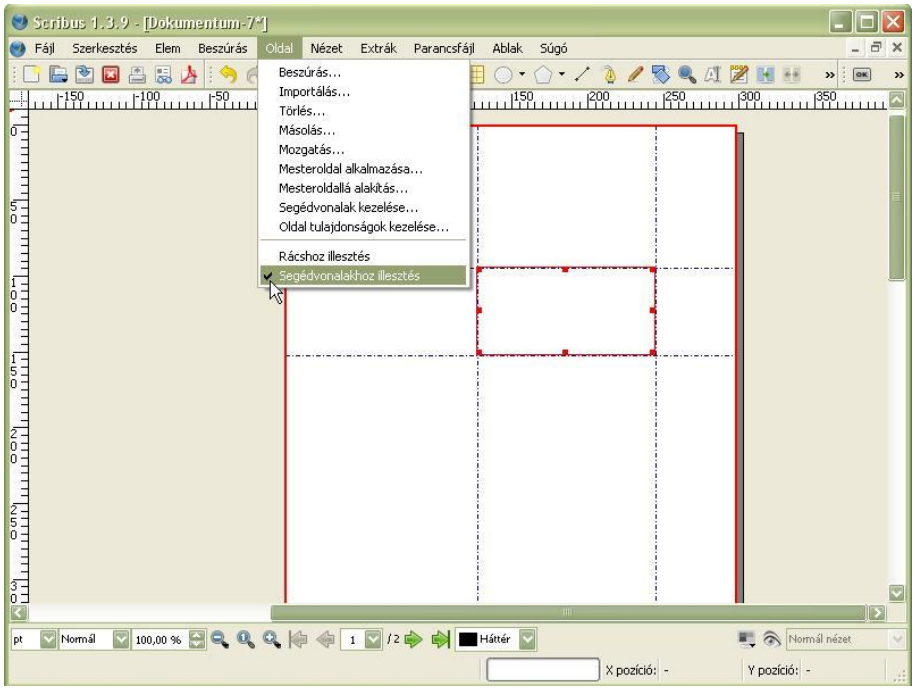

Fontos szolgáltatás a *Segédvonalhoz illesztés* opció. A beállításokban szabályozható, mekkora (hány mm-es vagy pt-os) távolságon belül elengedett objektum határvonal tapadjon (ugorjon) a segédvonalra.

Grafikai lehetőségek

A Scribus fejlett grafikai szerkesztő eszközökkel rendelkezik. A vektorgrafikus képességei figyelemre méltóak. Bittérkép átalakításakor, főleg, ha az nem egy többé-kevésbé szabályos elemekből felépülő kép, hatalmas állományokat generál (pl.: fénykép). Ezért érdemes külső bittérképes szerkesztőt – ilyen a Gimp is – igénybe venni.

Akár egy karakterből is konvertálhatunk grafikát. Annál is inkább, mivel ezek az ábrák jól leírhatók pontokkal és vonalakkal. A karakteren előhívva a helyi menüt válasszuk az Átalakítás/Körvonallá opciót.

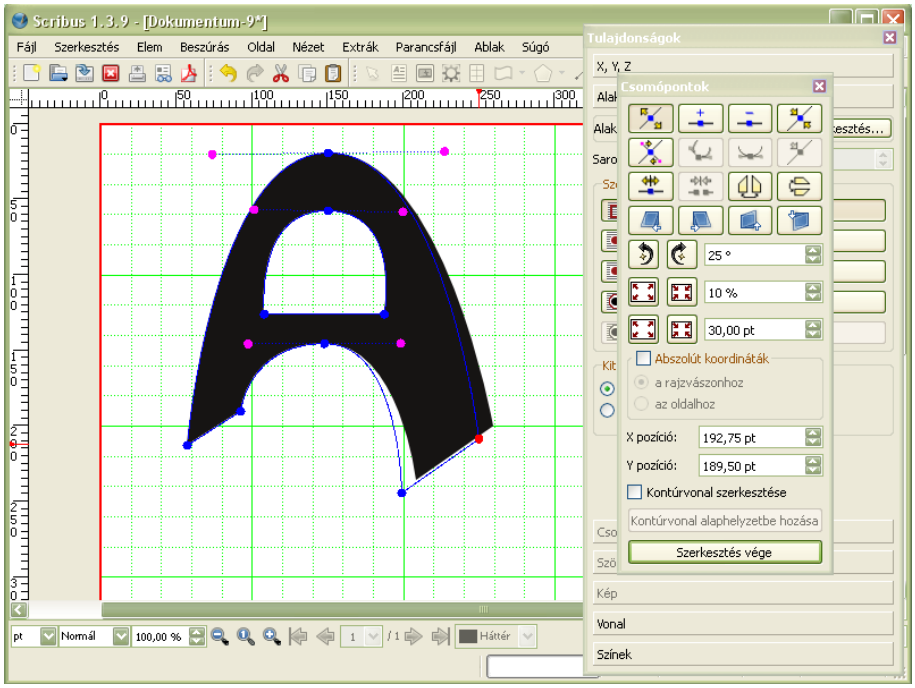

Ezek után ugyanúgy szerkeszthető, mint az előzőekben tárgyalt alakzatok.

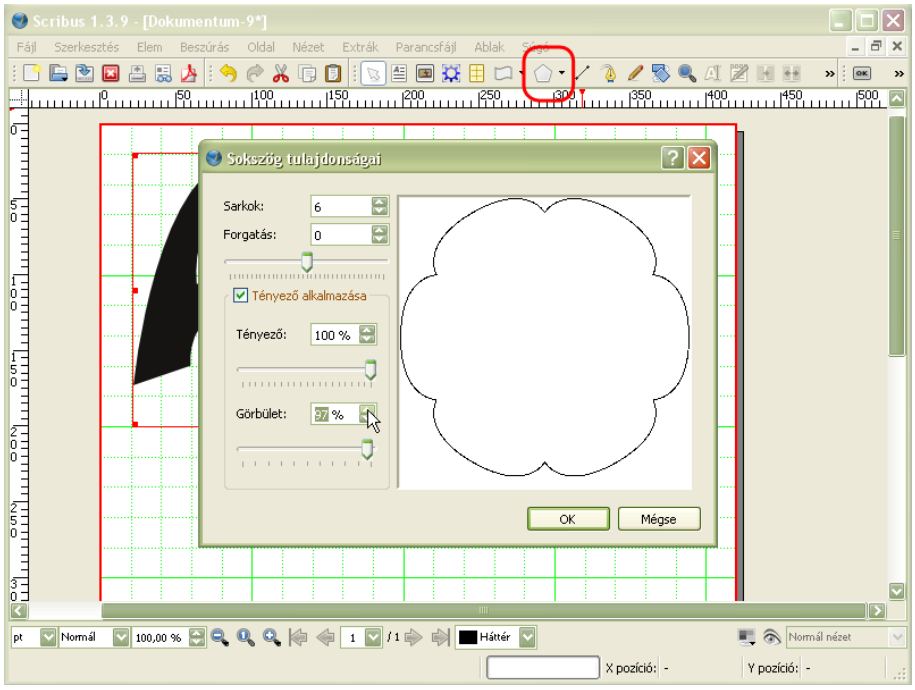

A szabályos sokszögeket is manipulálhatjuk minden eddig megismert eszközzel. A kapott alakzatot előugró menüje segítségével átalakíthatjuk szövegkeretté.

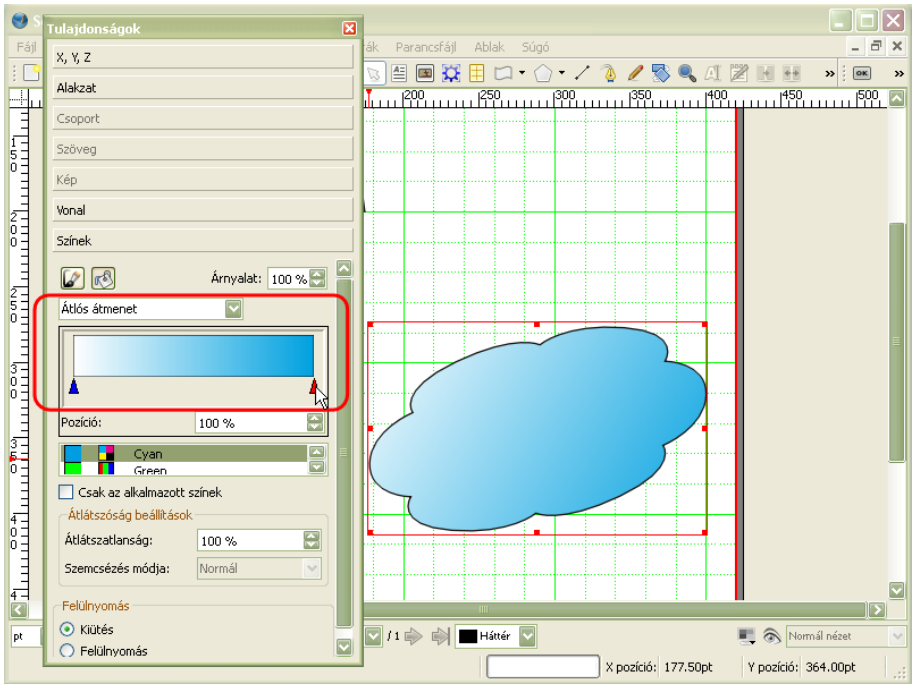

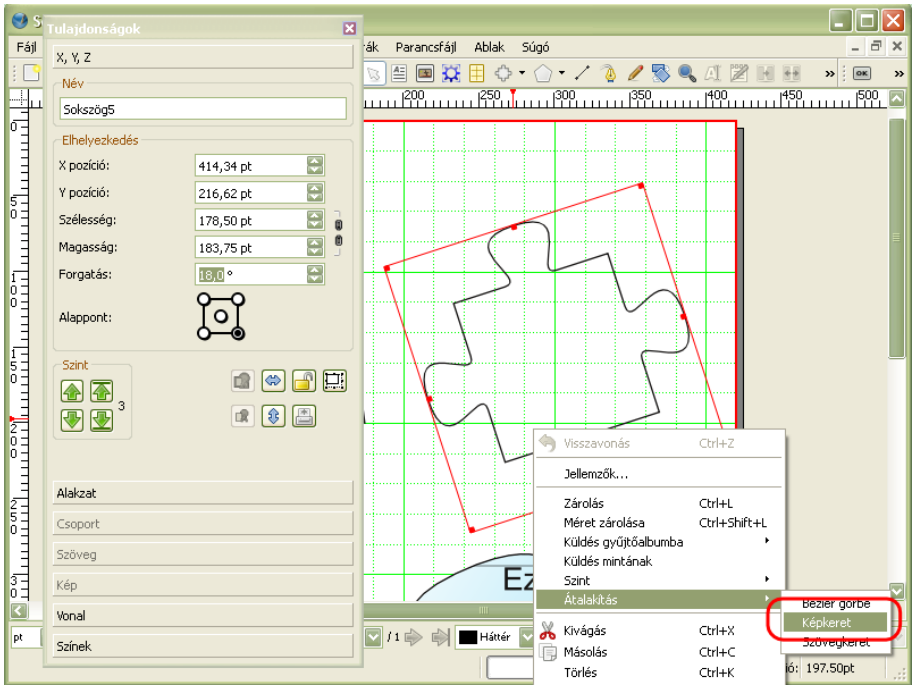

A szabályos vagy szabálytalan alakzatok bármelyikét képőrzővé alakíthatjuk. Erre szolgál a helyi menüben az Átalakítás/Képkeretté menüpont.

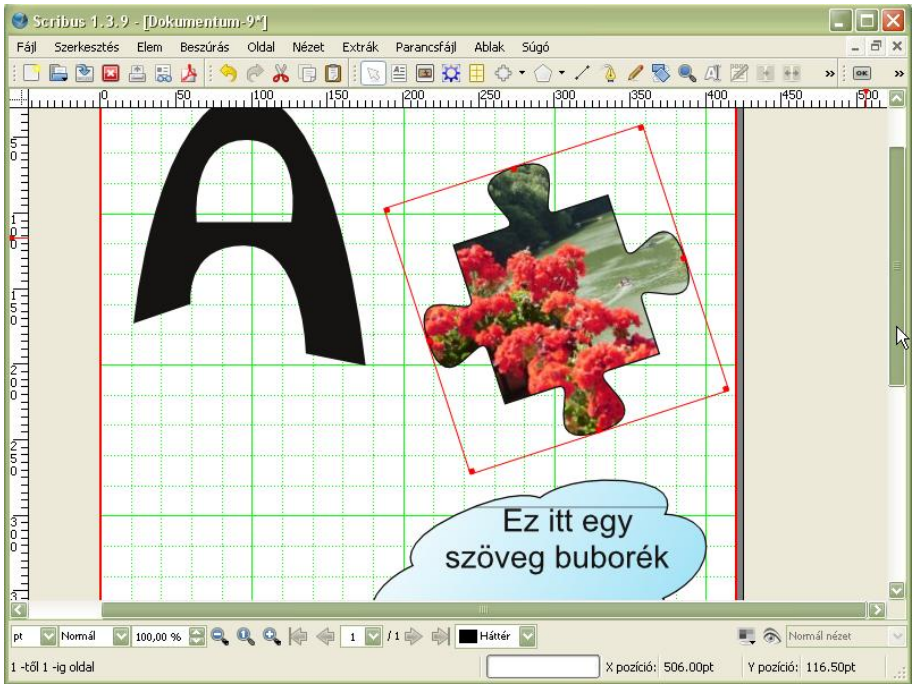

A képet forgathatjuk a kereten belül, vagy a kerettel együtt is.

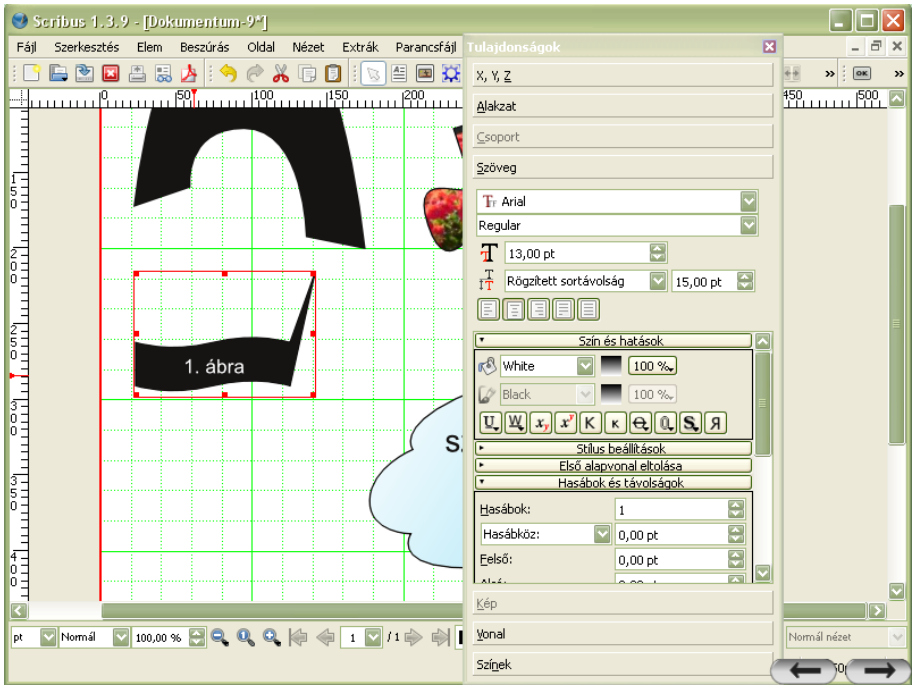

Egy alakzat szövegkeretté történő alakításával változatos címkéket készíthetünk dokumentumainkban.

Gyűjtőalbum

A gyűjtőalbum egy hosszú távú vágólap szerű szolgáltatás. A megalkotott objektumainkat általában grafikákat, logókat, díszítőelemeket, de szöveget vagy ezek kombinációját őrizzük benne.

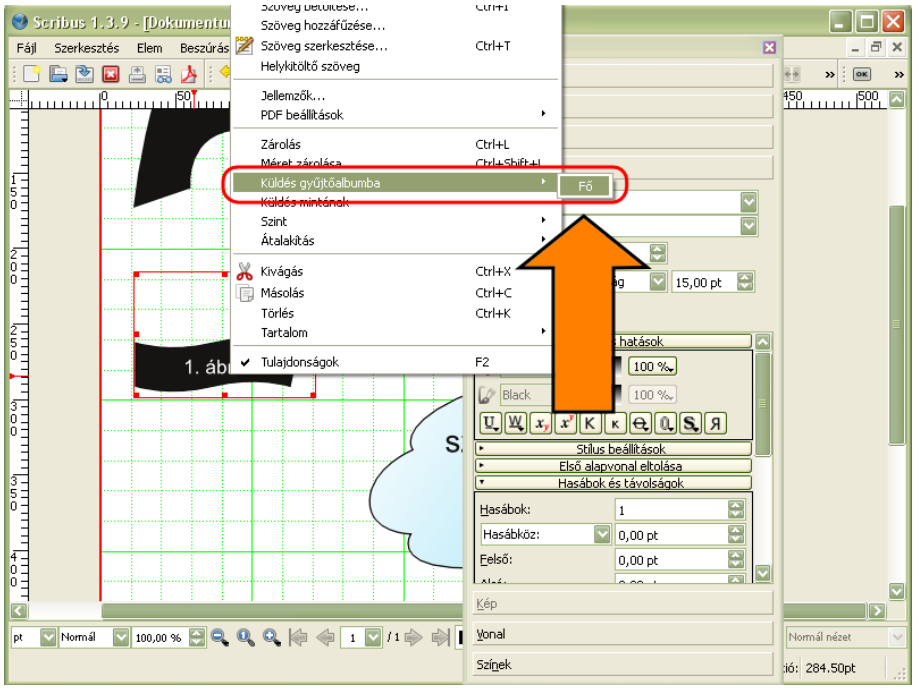

A helyi menüben válasszuk a Küldés/Gyűjtőalbumba menüpontot. Nevezzük el és mentsük az objektumot

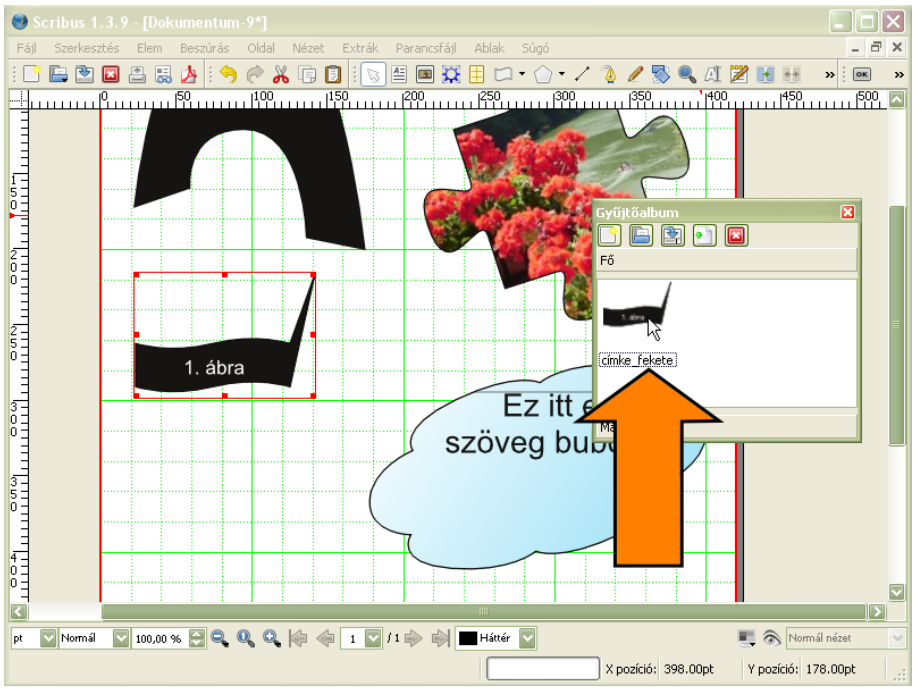

A gyűjtőalbumot az Ablak/Gyűjtőalbum menüpintből nyithatjuk meg. Fogd és vidd módszerrel helyezhetünk másolatokat a dokumentumba.

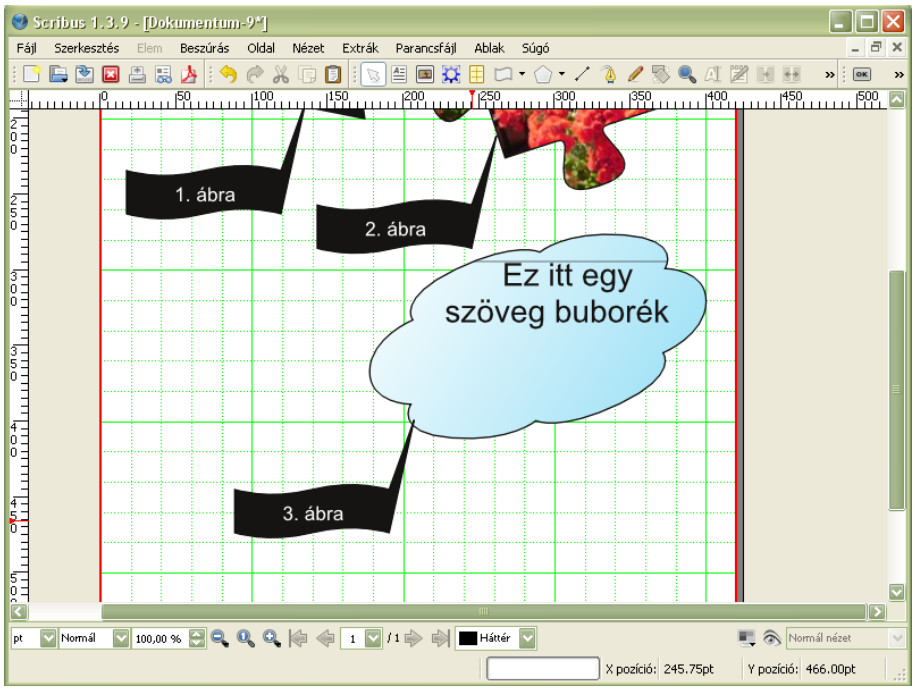

Publikálás PDF-ben

A Scribus egy szerkesztő szoftver, ami az alkotók munkáját hivatott segíteni. Magát az alkotást a felhasználók más programokkal jelenítik meg, esetleg nyomdába kerülnek. Bár rendelkezik saját fájl formátummal, de az nem elterjedt, nem hordozható, más programok számára nem értelmezhető. A végterméket ezért más formátumba, a megjelenítők és a nyomda számára megfelelő formátumba exportáljuk.

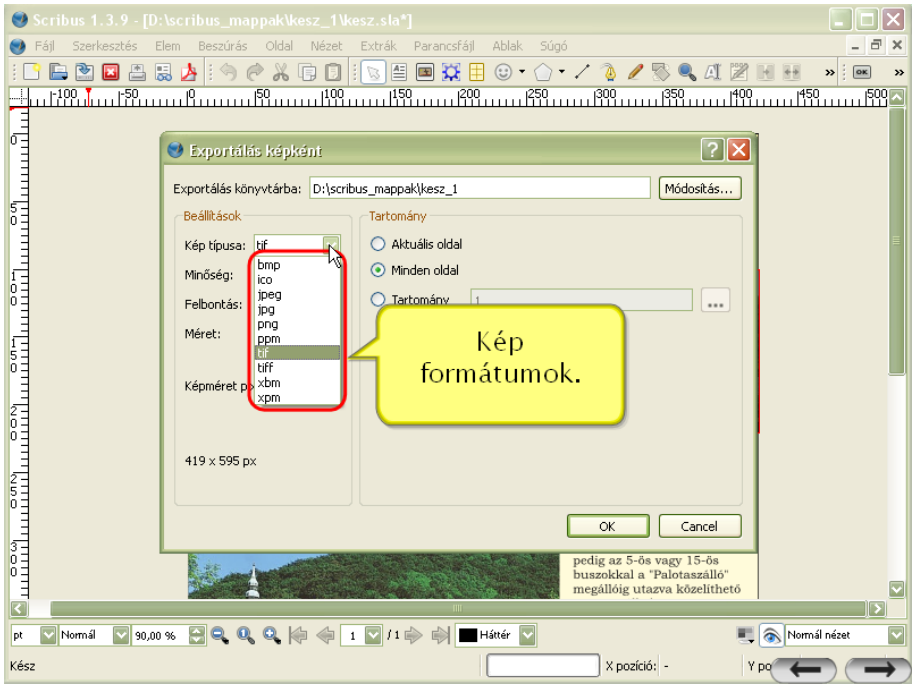

Ilyen formátumok a különböző bittérkép (tiff, jpg, bmp, png), a vektorgrafikus formátum (svg, eps) vagy a népszerű hordozható adat formátum (pdf).

Ma már a nyomdák PDF formátumból kiváló minőségű nyomatokat készítenek, ugyanis a formátum képes a nyomda számára fontos összes információt tárolni, továbbítani. A PDF formátum egyéb lehetőségei közismertek. Lehet szöveget, képet, multimédiás tartalmat tárolni benne. Akár prezentációt is készíthetünk vele. A PDF dokumentumokat általában gond nélkül megjelenítik a grafikus böngészők. De a formátum alkalmas interaktív űrlapok készítésére is. Ne felejtkezzünk el a biztonsági szolgáltatásokról sem. A

dokumentumainkat jelszóval védhetjük. Letilthatunk benne szolgáltatásokat (Pl.: nyomtatás, kijelölés, másolás).

Exportálás PDF-be

A Scribus fejlett elővizsgálóval rendelkezik a különböző formátumba történő exportáláshoz.

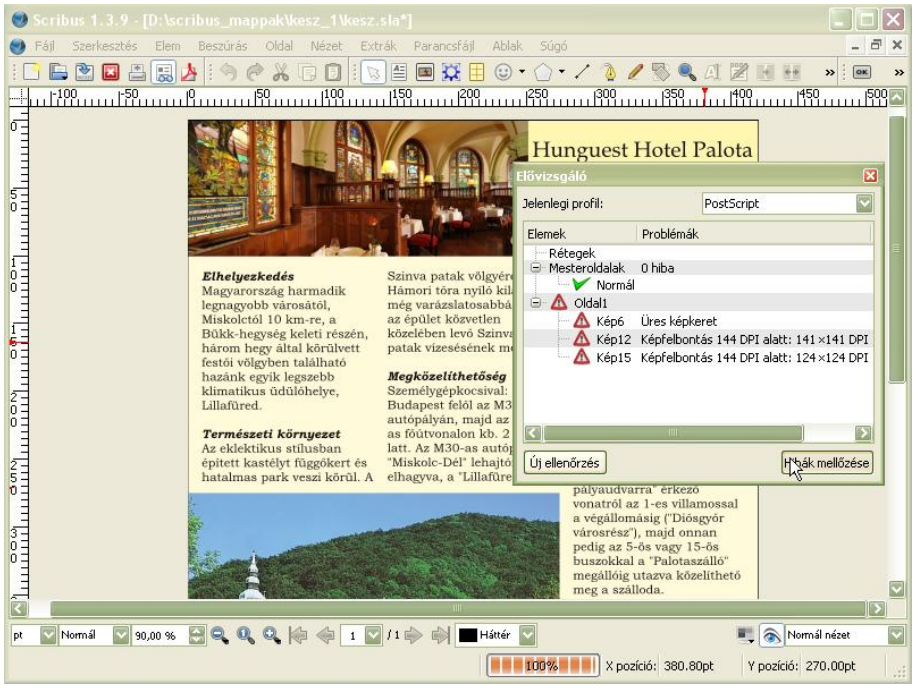

Leellenőrzi az exportálandó képek felbontását, színvilágát – megfelel-e a nyomdának, vagy az adott formátumnak. Ha nem nyomtatásra készítjük elő az exportálandó dokumentumot, a hibákat akár figyelmen kívül is hagyhatjuk. Ettől még monitoron élvezhető lesz az alkotásunk.

A Scribus egy teljes értékű PDF szerkesztő alkalmazás. A PDF formátum számos szolgáltatását élvezhetjük. A PDF-be történő exportálás lépéseit a következő képeken tekintjük át.

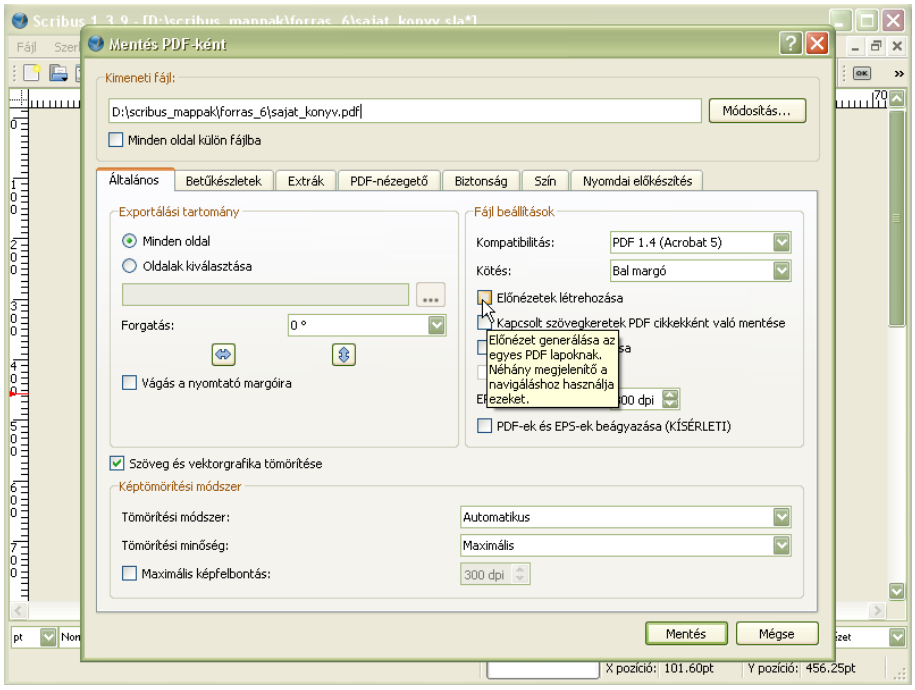

Az általános fülön dönthetünk a dokumentum méretéről tájolásáról, előképek létrehozásáról és beágyazásáról a dokumentumba.

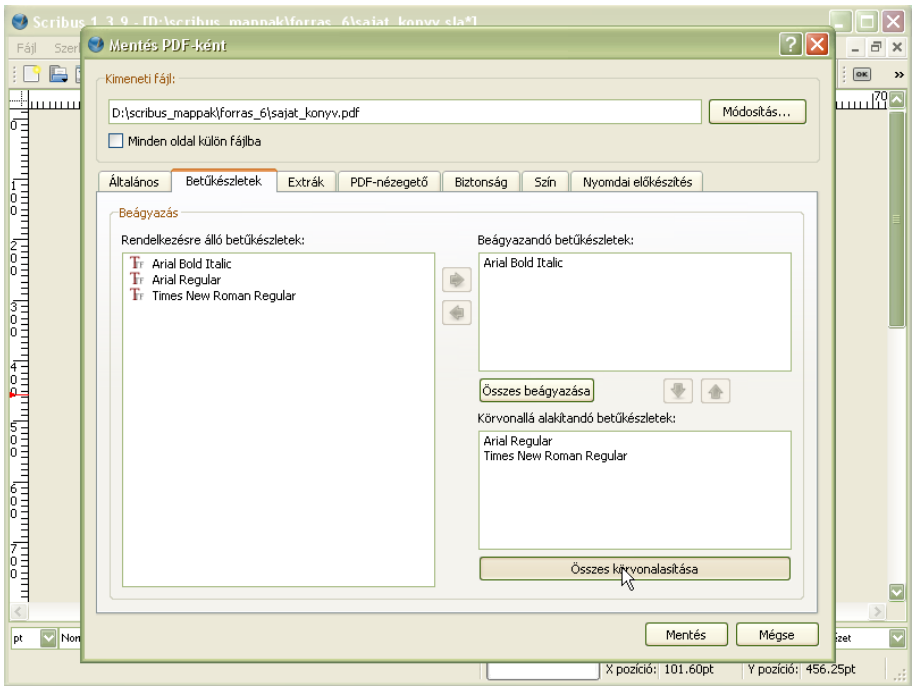

Majd a használt betűkészletet ágyazhatjuk be vagy alakíthatjuk körvonalassá.

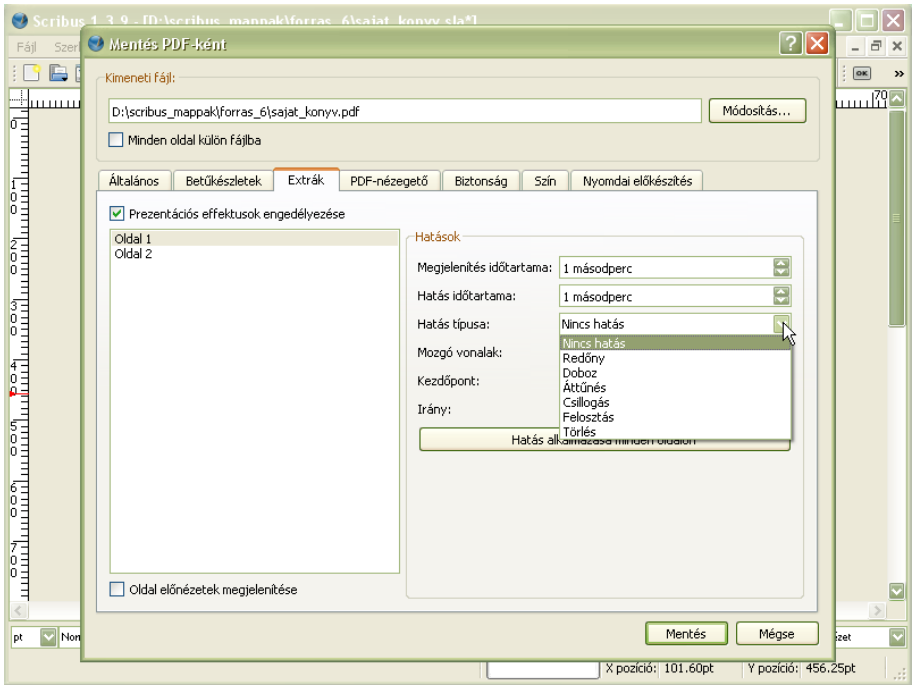

Az Extrák fülön adhatjuk meg a vetítési beállításokat. Az áttűnési és objektum animációkat, ezek típusát és időtartamát.

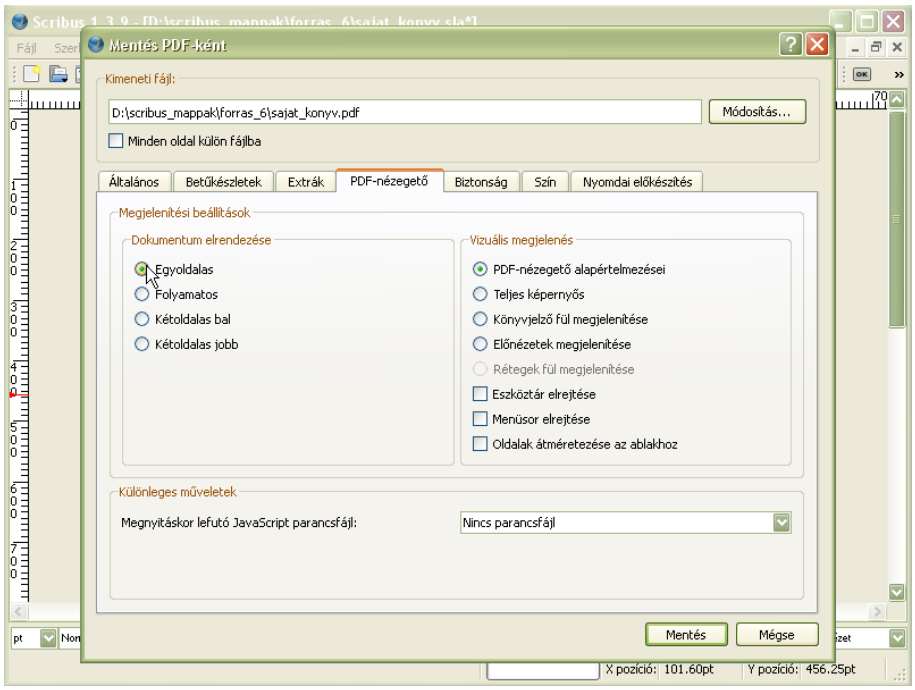

A PDF nézegető fülön a felhasználó szoftverének adhatunk megjelenítési utasításokat. Ezeket a felhasználó felülbírálhatja, nem biztos, hogy az itt beállított módon fog megjelenni a dokumentum.

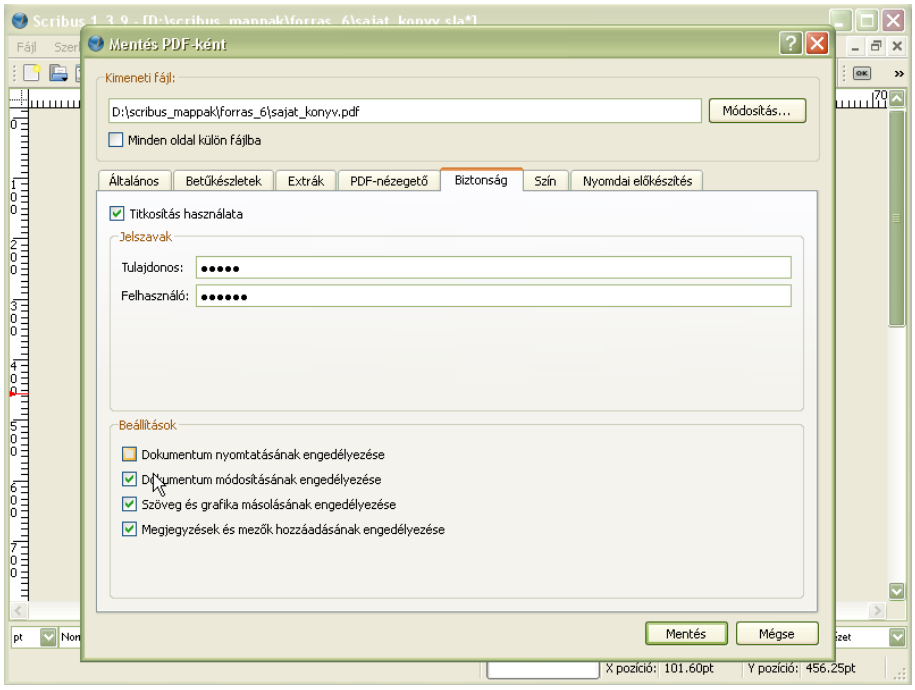

A biztonság fülön szabályozhatjuk a dokumentum hozzáférhetőségét. Megadhatunk jelszót szerkesztésre (ez a tulajdonos jelszó) és olvasásra (ez a felhasználó jelszó). Letilthatjuk a nyomtatását, vagy másolását a dokumentumnak.

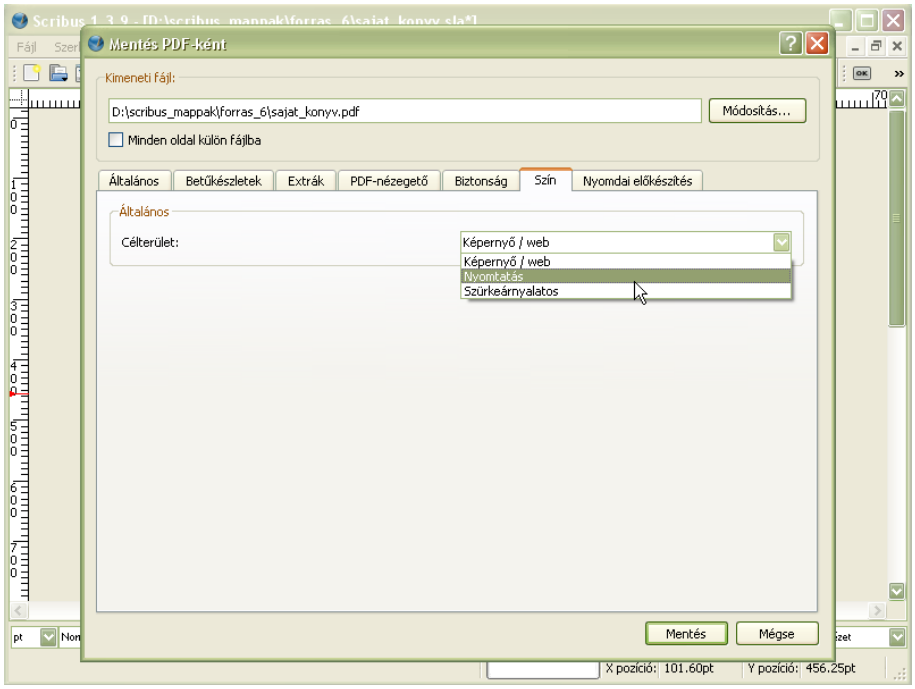

A szín fülön döntünk a színtér választásról. Ez fontos! Nem mindegy milyen formában fog megjelenni a felhasználónál (nyomtatott vagy digitális formában).

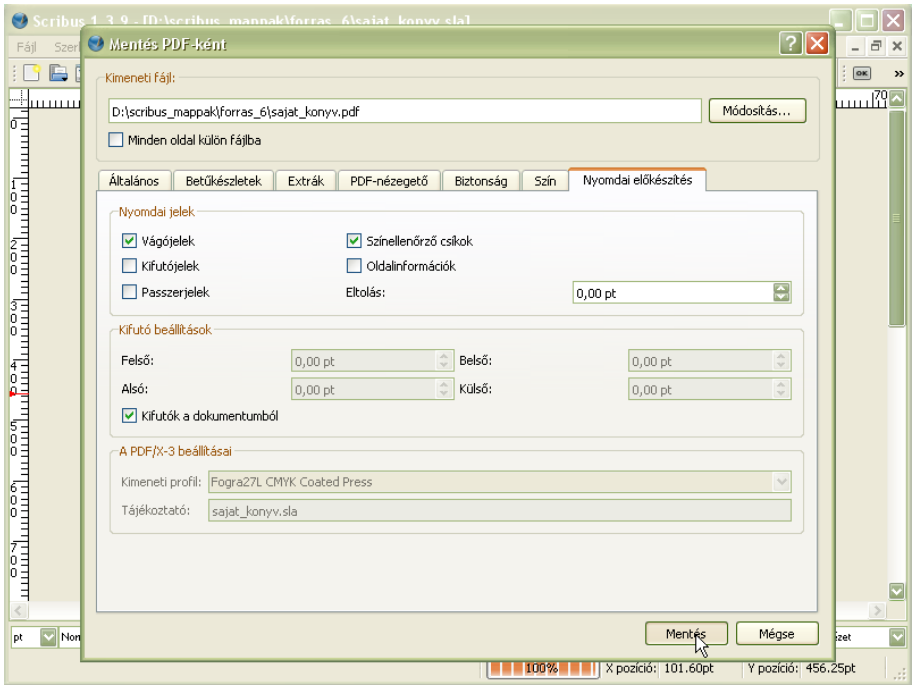

Végezetül a nyomdának nyújtunk információkat az utolsó fülön. Vágójelek, színellenőrző csíkok, kifutójelek, stb.

Tanmenet

Óra-szám	Cím	Feladat	Fogalmak, összefüggések, tanári kérdések	Tanuló tevékenységek feladatok
1-2	A Scribus felülete, új dokumentum, mentés, megnyitás	Megismertetni a diákokat a laptájolás, lapméret margó beállításaival, Fájl menü áttekintése. Szövegkeret használata. Kitöltő szöveg.	Tájolás, méret, margó, nyomdai pont, egyéb mértékegységek. Dokumentum elrendezése, laptükör.	Különböző tájolású, méretű dokumentumok létrehozása, mentése megnyitása. Szövegkert létrehozása.
3-4	A szövegkeretek. Formázás.	A teljes keret kijelölése és formázása, vagy kijelölt szövegrész formázása közötti különbség tudatosítása.	Kereteken átfolyó összefüggő szöveg. Hasáb, hasábköz, optikai margó.	Több hasábos keretek létrehozása, keretek összekapcsolása.
5-6	Képek. A kép és szöveg viszonya.	Képek beillesztése, arányos méretezése, torzítása. Kerethez viszonyított eltolás, elforgatás. Kép körbefuttatása szöveggel.	Pozíció, méret, felbontás. Kerethez igazítás, keret igazítása képhez.	Képek beillesztése, manipulálása a dokumentumban.
7-8	Színek, alakzatok.	A színterek, paletta, színkerék megismerése. Alakzatok beszúrása a dokumentumba. Alakzatok formázási lehetőségei	RGB, CMYK. Paletták. Színek telítettsége. Alakzat kitöltő színe, körvonala, mérete pozíciója.	Alakzatok beillesztése, manipulálása, színezése. Színátmenet készítés.
9-10	Terelővonal, táblázat	Az alakzat és a szöveg összerendelése. Táblázat létrehozása, formázása, feltöltése.	Az alakzat kezdőpontja. Táblázat, cella cellahatár. Belső margók	Szöveg illesztése különböző alakzatokra. Táblázat beszúrás, formázás

Óra-szám	Cím	Feladat	Fogalmak, összefüggések, tanári kérdések	Tanuló tevékenységek feladatok
11-12	Szintek, rétegek	Szintek közötti váltás. A szintek és Rétegek közötti különbség tudatosítása. Rétegek megjelenítése, elrejtése, egyéb beállítások	Szint, réteg. Rétegduplázás. Drótvázas réteg.	Szintek előtérbe, háttérbe küldése, Rétegek beállításainak változtatása. Megjelenítési, nyomtatási réteg készítése
13-14	Stílusok	A karakter, bekezdés, vonalstílus főbb jellemzői. Saját stílus készítése, hierarchiába sorolása	A stílusok fontosságának tudatosítása. Stílusjegyek felismerése.	Saját stílus létrehozása, mentése. Stílus alkalmazás, változtatása
15-16	Sablon, mesteroldal.	Sablongyűjtemény használata saját sablon létrehozása, mentése. Mesteroldal létrehozása, mentése.	Sablon mesteroldal közötti különbség tudatosítása. Jobb és bal oldali mesteroldal.	Dokumentum készítése sablonból. Saját sablon készítése. Mesteroldallá alakítás
17-18	Grafikai lehetőségek. Gyűjtőalbum	A szöveg, kép, alakzatok, útvonalak kombinálásának lehetőségei. Átalakítások. Az elkészített objektum gyűjtőalbumba tárolása, felhasználása	Átalakíts szövegkeretté, átalakítás képkeretté. Gyűjtőalbum – egyfajta vágólap	Vegyes átalakítási formázási feladatok megoldása. Gyűjtőalbum használat.
19-20	Publikálás PDF-ben	A PDF formátum lehetőségei. Elővizsgálat. Az exportálás beállításai.	PDF megjelenítési fogalmak. Biztonság. Nyomdai fogalmak.	Nyomdakész PDF előállítása. Védett PDF dokumentum előállítása.

Feladatgyűjtemény

1. feladat. Készíts A5 álló tájolású kétoldalas dokumentumot. Alkalmazd a margókra a Gutenberg elrendezést. Az első oldalon kéthasábos, a második oldalon egyhasábos szövegkeretet tölts fel kitöltő szöveggel. A hasáb közötti távolság értéke legyen 15pt. Készíts mindkét oldalon fejlécet tetszőleges szöveggel és láblécet oldalszámmal. A fejléc 30pt a lábléc 25pt magasságú legyen.

2. feladat. Készíts kétoldalas álló A4, mindkét oldalon két hasábos dokumentumot! A margók: belső 23, felső 58, külső 35, alsó 93 milliméteresek. A hasáb köz 16 nyomdai pont, felső és alsó hasáb térköz 0,5 cicero legyen! Mindkét oldalon legyen fejléc melynek magassága ½ hüvelyk. A fejlécbe írd saját nevedet Garamond Bold betűvel, a szövegdobozon belül vízszintesen és függőlegesen középre igazítva. Mindkét oldalt töltsd fel helykitöltő szöveggel, melynek jellemzői: Candara, Italic, 14pt, automatikus sortáv. A szöveg folyjék át egyik lapról a másikra.

3. feladat. Készíts egy oldalas, az alapértelmezett nyomtatónak megfelelő margótávolságú, álló A4 dokumentumot! Az oldalon két egyenlő méretű szövegdobozt helyezz el, melyek vízszintesen felezik, és teljesen kitöltik a margók által határolt területet. A felső szövegdoboz három hasábos az alsó kéthasábos legyen. A szöveg kereteket kapcsold össze. A hasábköz mindkét szövegdobozban 12pt, felső és alsó hasábtérköz 6pt. Töltsd be fájlból a szöveget! A szöveg legyen Book Antiqua, 10pt betűméretű, automatikus sortávú, sorkizárt. Helyezd el a két képet a mintának megfelelően. A képek kontúrvonalát

A hucul ló

A hucul ló a Keleti-Kárpátok hegyvonulatának primitív kisló fajtája. A hucul lófajta a hucul nép kezén élt. A huculok pedig a Kárpátokban a Tisza, Pruth, Ceremosz és Borodina forrásvidékén élnek Magyarország, Bukovina és Moldova határterületén, a Kárpátok gerincéből kiemelkedő hegytetőkön. Itt főleg állattenyésztésből élnek. Kimondottan lovasnép, mely úttalan hazájában eredetileg kizárólag lovon közlekedett. Jóllehet minden közlekedésében a lóra szorult és azt nemcsak lovaglásra, hanem málhás állatként használta és használja, kezdetleges málhásnyereg (tarnica) alatt.

Azt hogy a hucul nép milyen eredetű azt nem tudni. Régebbi felfogás szerint keverék nép mely a szomszédos népek és nemzetségek, a skyták, gótok, mongolok, majd bolgárok, oroszok és lengyelek, valamint olákok menekültebből keletkezett.
Más felfogás szerint a huculok az ősök elszlávosodott maradékai.

Korábban két féle vadló élt Európában és Ázsia nyugati részén illetve mindkét fajtának a kökorban jóval szélesebb elterjedése volt Eurázsiában. Az egyik vadló a tarpán, a másik a taki vagy Przewalski ló volt. A tarpán utolsó vad példányát Dél-Oroszországban 1879-ben irtották ki, a taki pedig, mely a XVIII. Században még Európában a Volga és az Ural között is előfordult, a világháború végén a kopár dzsungáriai pusztákon halt ki vadon, de szerencsére 28 példányát előzőleg elhozták Európa különböző vadaskertjeibe, ahol ez a vadlófaj ma is tovább tenyészik.

A tarpán egérszínű volt, fekete sörénnyel, farokkal és széles fekete hátszíjazással. Marmagassága 135 cm, lábai aránytalanul hosszabbak. és vékonyabbak, feje kisebb és nemesebb, testtartása délcegebb volt, mint a takié.
A taki is csak 130 cm magas, sárgásszürke vagy sárgásbarna színű, de sötét lábú és világos szájú állat. Feje nagy, nehéz és hosszú, alacsonyan is hordja, homloka pedig domború. Nyaka rövid és vastag. Sörénye felálló ennek is, de nem fekete, hanem sötétbarna és ilyen a farka is. Homlokútéke nincsen, de a hátán ennek is végigvonul egy barnaszínű csík. Lábainak belső és hátsó oldala világos. Csikozottság itt is előfordul. Zömök, vastagcsontú, rövidlábú, nagyfejű állat.

Mindkét vadlónak sok vadonélő tájfajtája volt és valószínűleg mindegyiket háziasította is az ember. A hucul lófajta kialakulásában mindkettőnek szerepe volt és jegyeiben a fajta jellegében minkét vérhatás visszatükröződik.
Hazánk területén a honfoglalás idején már nem éltek vadlovak. A honfoglaláskori sírmellékletből tudjuk, hogy a honfoglaláskori lovak a ma élő fajták közül a huculra hasonlítanak.

A hucul lovak tenyésztése a középkori hadászati igényeknek megfelelően katonai irányítás alatt álló ménesbirtokon történt. Tudatos fajtatenyésztésről az 1800-as évek végétől beszélhetünk. A fajtatenyésztésének bölcsője a mai Románia területén található Lucsina. Itt indult meg a katonai célokat jól szolgáló tenyésztés az Osztrák-Magyar Monarchia keretei közt. Az első világháború ideje alatt a tenyészet a felső-ausztriai Waldhofba került. Az I. világháborút követő békatárgyalások eredményeként a tenyészet az utódállamok közt szétosztásra került. Lengyelország, Románia és Ukrajna kapta meg azt. Ukrajna a neki járó tenyészanyagot nem vette át a lovak megszerzését Csehszlovákia és Magyarország viszont fontosnak tartotta. Az így kapott lovak a Veszprém megyei Bántapusztára kerültek. A II. világ háború után a fajta tenyésztése megszűnt, egyedei szétszóródtak. Az országban szétszóródott egyedeket Dr. Anghy Csaba a Fővárosi Állat és Növénykert főigazgatója gyűjtötte össze és próbálta bemutató céllal tartani munkahelyén. Ez a kis állomány jelentette a magját az Aggteleki Nemzeti Park területén található hucul tenyészetnek, melyet 1988-óta az ANPI külföldről vásárolt tenyészanyaggal is gazdagít.

A fajta jellemzése: külleme jelentősen eltér más fajtáktól, a kultúrfajtákhoz szokott szemű ember számára szokatlan a primitív fajtákra jellemző aprótermet, nehéz mégis szép alakú csontos fej, húsos pofák. Kicsisége ellenére nem kelti csikóitt ló benyomását. A középhosszú gyakran hosszú nyakat dúsan fedi a sörény mely vastagszálú a sűrű üstökkel együtt. A hát hosszú, széles, jellzmolt a far rövid csapott. A szár száraz inas a csőd fejlett szintén száraz. Marmagassága bottal mérve kancáknál 131-142 cm, méneknél 133-145 cm a farbúbmagasság valamivel nagyobb mint a marmagasság , a kancákra különösen jellemző a túlnőttség. Lépése rövid, lábait magasra emeli. Vágtája jó, hátsó lábain könnyen emeli testét és jól ugrik. Igazán előnyös tulajdonságai a hegyes, nehéz terepen mutatkoznak meg. Itt irányítás nélkül, nagy biztonsággal jut túl minden akadályon.

Színe legtöbbször őszcinpej, többé-kevésbé fakó vagy egérszürke szőrökkel keverve. A gesztenyepej, de a sötétpej, a nyárifekete és a fakó gyakori. Az Aggteleki Nemzeti Parkba telepített törzsállományban az utóbbi években a sötét színárnyalatok előretörése figyelhető meg. A jegyes egyedek továbbtenyésztése nem kívánatos a faja homogenitásának megóvása érdekében. Az egérszín az eredeti, de igen ritka, mivel a környezetbe olvadó mivolta miatt e századad elejéig szelektálták. Ezzel a színnel és pejjel is mindig együtt jár a fekete hátszíj, farok és sörényszín is. Igen gyakori atavisztikus a bélyeg a zebroid csíkozás a lábakon és a válkereszt.

A Magyarországon törzstenyésztésben lévő állomány tradicionálisan tarpánhucul típusú. E típust kívánatos a további tenyésztői munka során is tisztán, uralkodó típusként fenntartani. Az Aggteleki Nemzeti Parkban tenyésztett nemesített hucul lóállomány olyan nemzeti kincs, melynek fenntartása, megőrzése és továbbtenyésztése kiemelten fontos érdek.

A tenyészet egyedei jelenleg 3 helyen tekinthetőek meg. Jósvafő Táncsics út 1. szám alatt található a méntelep a tenyésztésben lévő ménekkel és

távolítsd 12pt-al. Az alsó képkeretben méretezd úgy a képet, hogy csak a külön álló ló látszódjon.

4. feladat. Készíts névjegykártyát, saját adataiddal névjegykártya méretben (sablonok). Használj munkád során legalább két szövegdobozt különböző betűtípussal, betűmérettel. Három féle alakzatot és maximum 4 színes színt (+ fekete-fehér) használhatsz. A színek harmonizáljanak (színkerék). Használhatsz színátmenetet is a szín és árnyalata között

5 feladat. Készítsd el a következő feliratot! Tipp: betűköz, csomópontok hozzáadása, áthelyezése, vezérlőpontok szimmetrikus mozgatása.

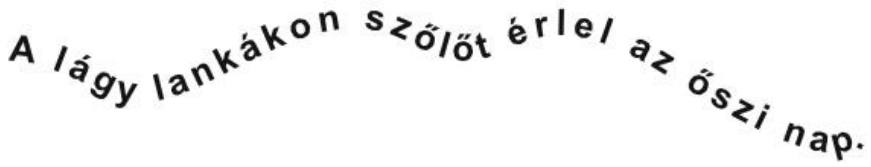

6. feladat. Készítsd el a következő dokumentumot. A *Minta* felirat csak nyomtatásban, a kockás terítő és az alakzatok kitöltő színei csak monitoron látszanak a szegélyvonalak minden esetben hárompontosak. Használt betűtípusok: Arial, Arial Bold. Formázd úgy a dokumentumot, hogy minél jobban hasonlítson a mintaképekre!

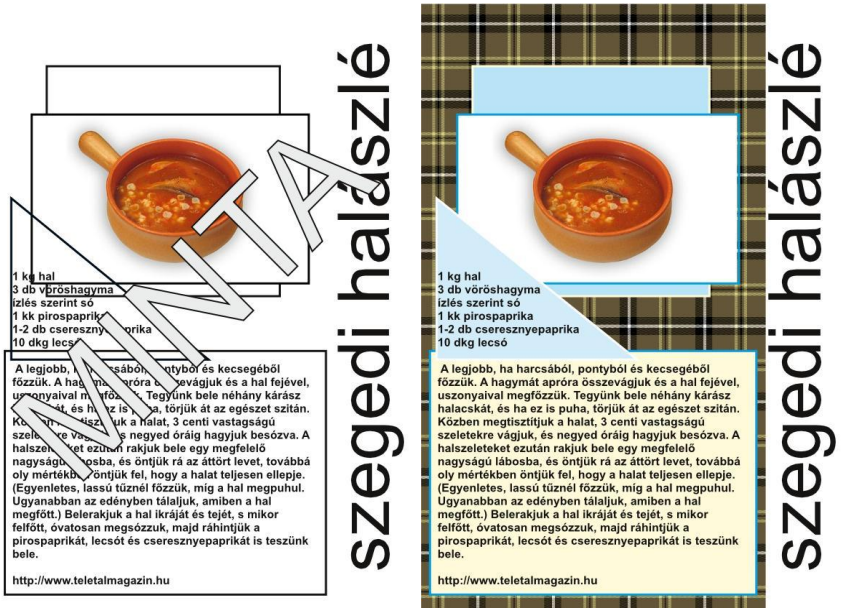

7. feladat. Hozd létre és mentsd el a lejjebb látható dokumentum stílusait, a következő feladatban szükséged lesz rájuk! Cím mező: Coronet Regular, 16pt, automatikus sorköz. Szövegmező: Bitstream Vera Serf, 12pt, 15pt sortáv, sorkizárt, 2 soros iniciálé, távolsága a szövegtől 4pt, első sor behúzás 4pt.

8. feladat. Készítsd el az itt látható dokumentumot mentsd el sablonként is. Készítsd el a mesteroldalát. Az oldal A4-es méretű, fekvő. Margók 20pt, szövegdobozok és képek közötti távolság 20pt, a sarok kerekítés mértéke mindenütt 29pt. A háttérben lévő színátmenetes téglalapok magassága 6,5 cm. A tetszőleges színt választhatsz. A színátmenet <= 50% árnyalatból tartson a fehérbe.

9. feladat. Készítsd el az itt látható logót, mentsd el gyűjtőalbumba. Készíts felhasználásával céges levélpapírt, melynek fejlécében jobb felső sarokban, nagy méretben (>=3cm) láblécében középre igazítva kis méretben (<=1cm) jelenjen meg. Tipp: A napsugarakból egyet készíts el, a helyőrzője sarkához viszonyítva forgasd el. A körvonalra illesztett szöveget és a napot azonos középpont koordinátákat megadva illeszd össze.

10. feladat. A hatos feladatban elkészített dokumentumot exportáld 2 oldalas PDF fájlba (az egyik oldalon az egyik változat, a másik oldalon a másik változat szerepeljen), Védd le felhasználó

jelszóval (ami titok legyen) és akadályozd meg a dokumentum nyomtatását.

+1. feladat. Exportáld PDF formátumba a 8. feladatban elkészített dokumentumot teljes nyomdai előkészítéssel.

Összegzés

A szakdolgozat megírása jó alkalomnak bizonyult, hogy részletesen megismerkedjek ezzel a kiadványszerkesztő programmal. Bár az általános iskolai és középiskolai informatika tananyagnak nem része a kiadványszerkesztés, de a szakképzésben mindenképpen van létjogosultsága. Annál is inkább, hogy a professzionális kiadványszerkesztők több százezer forintos programok, nem sok iskola engedheti meg magának beszerzésüket. Az interneten böngészve találtam néhány iskolát, ahol használják a Scribust oktatási célra. Továbbá jó néhány nonprofit közösség egyház és nyomdaipari kisvállalkozás is használja.

A program képességeit tekintve minden ésszerű feladatot meg tud oldani. Sajnos vannak fordítási hiányosságok, de ezek nem mennek a használhatóság rovására. Érdekes módon az egyértelmű választópanelek (Igen-Nem) gombjai nincsenek lefordítva. A fordítók szerint egyszerűen, azért mert a fejlesztők nem tették ezeket elérhetővé. Ígérik a 4 verziótól már teljes lesz a fordítás.

Egy ilyen kiadványszerkesztő ismerete hasznos lehet a tanároknak is. Különböző iskolai dokumentumok esztétikus, stílusos, nyomdakész állapotba történő előállítása céljából. Csak néhány példa: beiskolázási szórólap, iskolai rendezvények meghívója, faliújságok, iskolai hírlevelek akár nyomtatott akár digitális formában történő előállítására.

Felhasznált irodalom

Barta Károly: Kiadványszerkesztés nyílt alapokon (2009)

Full Circle cikksorozata: Scribus (2007)

Német László: Kiadványszerkesztés OpenOffice Writer szövegszerkesztővel (2010)

Niyam Bhushan: Get Started With Scribus - A Beginner's Tutorial on Publication Design (2004)

Kovácsné Kiss Judit: A kiadványszerkesztés (2003-2004)

Linuxvilág cikksorozat: Bemutatkozik a Scribus (2004)

Rozgonyi Zsófia: Kiadványszerkesztés Linux Platformon (2009)

http://scribus.net: Online Documentation()

Zahorecz Dávid: Képszerkesztés (Kiadványszerkesztés, Grafika) elméleti alapok ()